

SMANJITI UTICAJ DRŽAVE I POLITIČKIH GRUPA NA MEDIJE

Mediji u Srbiji treba da budu manje podložni uticajima države i političkih grupa, poručili su učesnici debate "**Mediji - javno mnjenje - politika**" koja je 2. jula 2007. održana u Jugoslovenskom dramskom pozorištu u Beogradu.

U debati su učestvovali urednici, novinari i predstavnici novinarskih udruženja, predstavnici Republičke radiodifuzne agencije, Ministarstva kulture, Odbora za kulturu i informisanje Skupštine Srbije, kao i predstavnici političkih stranaka i nevladinih organizacija i stručnjaci iz različitih oblasti.

Debatom "Mediji - javno mnjenje - politika" želeli smo da, sagledavajući ulogu medija u društvu, pokušamo da ustanovimo i stepen njihovog uticaja na javno mnjenje, ali i uticaj donosilaca političkih odluka na nezavisnost medija.

Učesnici u debati potražili su kroz razgovor odgovore na neka od pitanja koja se u poslednje vreme često postavljaju: *Gde je pravo mesto političara i novinara u kreiranju kvalitetnog političkog izveštavanja? Kakva je zapravo sprega između politike, medija i javnog mnjenja? Koliki je uticaj vlasnika medija na javno mnjenje u Srbiji? Da li je regulisanje etičkih pravila stvar vlasti ili autonomnog uređivanja od strane samih medija? Koliko ljudi u Srbiji čita novine, koliki je uticaj srpskih tabloida?*

Jovanka Matić iz Instituta društvenih nauka je rekla da u Srbiji u ovom trenutku postoji snažna potreba političkih subjekata da utiču na medije i da preko njih u javnosti mobilišu podršku za svoje političke platforme. Dok se ne uspostavi širok većinski konsenzus oko pravca razvoja Srbije, mediji će biti predmet političke instrumentalizacije. Srbija se nalazi u procesu tranzicije društva, ali i medijskog sistema koji se odvija na zakasneli, haotičan, nedosledan i netransparentan način.

Prema rečima potpredsednika Nezavisnog udruženja novinara Srbije **Đorđa Vlajića**, čitajući novine, slušajući radio i televiziju malo upućeniji može prepoznati ko za koga navija. Međutim, nije samo u pitanju vrednosno opredeljenje za neku od opcija, već se mediji i igraju činjenicama, izlazeći iz okvira obaveštavanja javnosti. On je ocenio i da je u novinarstvu više dobrih profesionalaca, nego u politici dobrih političara i dobrih državnika.

Pomoćnik ministra kulture za medije **Dragan Janjić** rekao je da strategija ministarstva predviđa da se od početka naredne godine nijedan medij ne finansira iz budžeta, što je značajno za smanjivanje državnog uticaja na medije. Za uređivanje medijskog sistema dobro je što su uspostavljeni javni servis koji se ne finansira iz budžeta već iz pretplate i Republička radiodifuzna agencija, koja raspolaže frekvencijama. Do kraja godine u ministarstvu će se razgovarati i o promenama koje treba da se unesu u zakone, kako bi se oni prilagodili Ustavu i standardima Evropske unije.

Predsednik Centra za demokratiju **Dragoljub Mićunović** ukazao je da je za razvoj demokratskog društva neophodno uspostaviti pravi dijalog, koji podrazumeva da niko nema monopol na informisanje i javno mnjenje. Nedostaci u medijskom sistemu i kulturi dijaloga u Srbiji ne mogu se otkloniti samo unapređenjem zakona, već je potrebno promeniti i kulturu.

Demokratski politički forum je novi projekat Centra za demokratiju koji za cilj ima pokretanje serije debata o strateškim pitanjima razvoja Srbije i srpskog društva.

Vesna Marjanović: Značaj i uloga medija u društvenim procesima

Dobar dan. Zadovoljstvo mi je da vas pozdravim, u ime Centra za demokratiju koji je organizator Demokratskog političkog foruma. Ovo je naša četvrta tribina i ja se nadam da ćemo sada u jednom novom okruženju, odnosno sa novim učesnicima, otvoriti neke teme koje se tiču našeg društva i da, kako kaže naš slogan, pokušamo da pronađemo neka zajednička rešenja.

S obzirom da je današnja tema "Politika, mediji i javno mnjenje", danas ne postoji razlika između učesnika i novinara, jer smo svi učesnici. Nadam se da kao medijatorka i voditeljka ovog skupa neću imati mnogo posla i da će diskusija, kao što je bilo i do sada na našim tribinama, biti dovoljno dinamična da moja intervencija neće biti značajna.

U okviru naših dosadašnjih tribina koje su se vodile pod drugim naslovima i drugim temama, vrlo često su učesnici isticali ulogu medija. Naše teme do sada su bile: politički i društveni izazovi Srbije, pitanje tolerancije i nasilja, pitanje koliko poznajemo naše društvo, i zaista su tokom debata učesnici isticali značaj i ulogu medija u svim procesima sa kojima se naše društvo i naša zemlja danas suočavaju.

Tokom dosadašnjih debata učesnici su vrlo često isticali značaj i ulogu medija u svim procesima sa kojima se naše društvo i naša zemlja danas suočavaju

Od 2000. godine pokretane su mnoge teme koje se tiču uloge medija u društvu i odnosa između politike i medija. I kada bismo se iz današnje perspektive setili vremena iz 1998. i ozloglašenog Zakona o informisanju koji je tada važio, verujem da bismo mogli da kažemo da je danas situacija bolja. Danas smo makar otvorili neke teme o kojima se tada možda teže razgovaralo. Međutim, ja sam sigurna da će svako od nas postaviti pitanje da li je situacija dovoljno dobra, odnosno da li smo mi svi zajedno uključeni u proces koji vodi ka stabilizaciji društva, ka jednom normalnom demokratskom društvu i izgradnji institucija.

Sigurna sam da će svako od nas postaviti pitanje da li je medijska situacija danas dovoljno dobra, odnosno da li smo svi mi zajedno uključeni u proces koji vodi ka stabilizaciji društva, ka jednom normalnom demokratskom društvu i izgradnji institucija

Iako ovde danas ima manje političara, a više novinara, i s obzirom da smo tu i jedni i drugi, ja se nadam da će ovaj razgovor teći upravo u tom pravcu - da konstatujemo da imamo zajednički posao i da vidimo koji su to pravci, koja su to rešenja koja možemo zajedno da iznalazimo i zajedno da definišemo.

Ja se nadam da ću kao narodna poslanica početnica uspeti dovoljno dobro da vodim ovu diskusiju i da radim posao koji uglavnom vi novinari radite i nadam se da ćemo na kraju diskusije imati mnogo novih tema, dobrih predloga i dobrih rešenja koja mogu svima nama da pomognu ubuduće.

Najpre bih dala reč profesoru Mićunoviću, kao domaćinu ovog skupa, a zatim će vam se obratiti naši današnji uvodničari.

(Vesna Marjanović, urednica veb sajta DPF i narodni poslanik)

Dragoljub Mićunović: Dijalog je pretpostavka demokratije

Dobar dan. Želim da vas pozdravim kao domaćin i da kažem samo nekoliko reči, jer pre svega želimo da podstaknemo diskusiju učesnika s obzirom da dolaze iz različitih nivoa javnosti.

Ono što verovatno čini pretpostavku napredovanja to je svakako dijalog, jer demokratija bez dijaloga ne može da postoji. Lepota dijaloga je u tome što su ljudi ravnopravni, što tu važe argumenti, što teže nekom zaključku na kraju. Budući da mi nemamo neku veliku demokratsku tradiciju, iako se njome često dičimo, postoji jedan problem u našoj političkoj kulturi ili istoriji: mi smo epska nacija, ono što je bilo valjano i što smo mi izneli je bila epska poezija.

Razlika između epa i dijaloga je u tome što učesnici u dijalogu raspravljaju vrlo uljudno, prateći argumente, kao ravnopravni ljudi, a u epu se veličaju junaci, borbe, pogibije, dakle tamo se samo sluša. S druge strane u epu postoji i neka vrsta komandovanja, to je jedan drugi jezik i to je bespogovorno, za razliku od dijaloga. Naravno, društva se vremenom razvijaju, urbanizuju, ulaze u dijalog, i to je jedna od pretpostavki demokratije.

U našoj političkoj kulturi ili istoriji postoji jedan problem: mi smo epska nacija. Razlika između epa i dijaloga je u tome što učesnici u dijalogu raspravljaju uljudno, prateći argumente, kao ravnopravni ljudi, a u epu se veličaju junaci, borbe, pogibije, u epu se samo sluša

Meni se činilo kao nekome ko je jako dugo u javnom životu da je od svih stvari nama najviše nedostajao jedan normalan dijalog, jer bez toga mi smo stalno u nekoj borbi. Ova količina borbenosti kojom mi raspolažemo bila bi dovoljna da se osvoji pola sveta, ako bi se ona stvarno pretočila u neku ozbiljnu energiju. Ali ona je uglavnom isprazna, često se gubimo u nekim velikim obračunima, ali ne čujemo jedni druge.

Zadatak koji smo mi sebi u Centru za demokratiju postavili praveći ovaj projekat jeste da počnemo da se slušamo i da se čujemo. Dijalog je, da citiram Hegela, on je za Platonove dijaloge govorio "ima neka ljupka urbanost u dijalogu, ljudi jedni druge slušaju, uvažavaju i žele da nešto dokažu". Naravno, vi ćete ovde izneti sve probleme koje mi imamo, neki od tih problema su istorijski i stvar političke kulture, da ih ne nabrajam sve, drugo je stvar dobrih ili loših zakona, mada ni najbolji zakoni ne mogu da nadoknade sve što je potrebno za slobodu medija, treća stvar je društveni položaj medija, njihove samostalnosti, problemi finansiranja - što sve utiče na javno mnjenje.

U demokratiji se vlada na osnovu javnog mnjenja, jer na osnovu javnog mnjenja ljudi imaju izbor, glasaju, biraju. Dijalog je tu upravo da onemogući monopol bilo koje ideje, monopol na istine i monopol na formiranje javnog mnjenja

U demokratiji se vlada na osnovu javnog mnjenja, jer na osnovu javnog mnjenja ljudi imaju izbor, glasaju, biraju. Zato postoje kampanje da pripreme javno mnjenje - ono je izuzetno važno. Ali javno mnjenje može da odigra i odigravalo je u istoriji užasne uloge. Setimo se samo ideoloških borbi koje su nametale fašizam i razne druge ideje koje su uspevale da zalude čitav narod, stvarajući jedno pogubno javno mnjenje. Dijalog je tu upravo da onemogući monopol bilo koje ideje, monopol na istine i monopol na formiranje javnoga mnjenja.

Svi ovi problemi sa kojima se srećemo biće rešavani postupno, neki u parlamentu donošenjem novih zakona, neki u javnom životu, samim medijima, a neki u društvenom životu gde će se neki

ljudi isticati u traženju pravih odgovora za pitanja slobode i politike.

Sada ću dati reč našim uvodničarima koji će nas uvesti u ovu temu, a onda ćemo ravnopravno svi učestvovati u debati poštujući ekonomiju vremena. Hvala vam.

(Dragoljub Mićunović, programski urednik DPF i narodni poslanik)

Vesna Marjanović: Kako povratiti ugled institucija

Ja bih želela da u nastavku našeg današnjeg razgovora pokušamo da otvorimo teme koje nas mogu usmeriti u pravcu traženja gde su te tačke saradnje ili razumevanja od strane politike i medija. Političari ili predstavnici vlade koji su takođe ovde danas doduše u dvostrukoj ulozi jer su do juče bili, odnosno došli su iz novinarske profesije, gledam gospodina Janjića, dakle koje su to tačke o kojima moramo zajednički da vodimo računa, da brinemo, u onome što se zove izgradnja demokratskog društva ili demokratskih institucija.

S obzirom da sam ja odnedavno deo jedne od tih institucija, parlamenta, a i naš novi predsednik parlamenta je pokušavao da govori o tome šta je to što pre svega parlament treba da učini da povрати dostojanstvo te institucije. I kada počnemo da razmišljamo o tome, pored stvari koje se tiču nas lično i onih koji donose odluke, mnogo toga se svede i na to na koji način će i ta slika parlamenta izgledati drugačije u medijima. Dajem sada primer parlamenta, ali to se može odnositi i na mnoge druge institucije našeg društva i činjenicu, hteli mi to da prihvatimo ili ne, da na kraju krajeva institucije ili neke da kažem važne teme našeg društva, njihova krajnja slika u medijima izgleda jako loše, a da neke druge ličnosti ili druge okolnosti ili druge teme iz nekog razloga dobijaju drugačiji ili bolji tretman u medijima.

Ne želim da kažem da je odgovornost samo na jednoj strani, ali mi se ponekad čini da i pored mnogo napora i volje pojedinaca - na kraju izgleda da nešto radimo pogrešno

Dakle, ja ne želim ovde da kažem da je odgovornost samo na jednoj strani, ali prosto hoću da kažem da mi se ponekad čini da i pored mnogo napora i volje ljudi i profesionalaca koji imaju dobru nameru - na kraju izgleda da nešto radimo pogrešno. To je tema o kojoj bismo danas mogli da razgovaramo i o tome koji su to koraci koje treba da preduzmemo da bismo celokupnu sliku ovog društva unapredili.

(Vesna Marjanović, urednica veb sajta DPF i narodni poslanik)

Jovanka Matić: Ne postoje sistematska istraživanja medija i njihovog funkcionisanja

Na samom početku hoću da istaknem da mi je veoma drago što je tema odnosa politike, medija i javnosti otvorena za ozbiljnu javnu raspravu jer ona to i te kako zaslužuje. Ako današnjim razgovorom uspemo da doprinesemo debanalizovanju javnog govora o ovoj temi, mislim da će to biti već značajan uspeh.

Naime, ovo je jedna od onih tema o kojoj se svako oseća stručnim da govori, samim tim što gleda televiziju ili čita novine. Ne želim ovim da zastupam neki stručni elitizam, već želim da vas uputim na razmišljanje o tome zašto je ova tema kao značajan indikator razvoja demokratije u jednom društvu u našoj javnosti toliko banalizovana, zašto ona nije predmet naučnih istraživanja, zašto u našem društvu funkcionisanje medija nije važno društveno pitanje i to već dugi niz godina i zašto u našem društvu ne postoji snaga koja ima moć da pitanje funkcionisanja medija definiše kao važno društveno pitanje koje zahteva sistematska rešenja o kojima se sistematski brine na nivou donosilaca odluka.

Pitanja koja smo dobili u predlošku za ovu raspravu su veoma složena, i verujem da se i vi slažete da na njih ne postoje ni definitivni, ni jednostavni odgovori.

Odnos politike, medija i javnog mnjenja je predmet teorijske rasprave već skoro čitav vek. Teorija je do sada već dva puta potpuno obrnula ključne zaključke o važnosti i moći medija, od prvobitnog shvatanja da je uticaj medija ogroman - snažan, direktan i istovetan - i da se medijski sadržaji uvlače direktno pod kožu primalaca poruka, prešlo se na zaključak da je taj uticaj veoma mali i ograničen na određene pojedince, tj. da je publika selektivna kako u pažnji koju poklanja medijskim sadržajima, tako i u pamćenju tih sadržaja, jer već ima formirana mišljenja o onome o čemu mediji izveštavaju, pa je uticaj medija ograničen samo na kristalizovanje, pojačavanje ili aktiviranje već postojećih, latentnih mišljenja, sa veoma malom moći da ih menja, do vraćanja na početni stav o velikoj moći i velikom uticaju medija, ali je ovaj uticaj sada drugačije formulisano, u drugačijem konceptualnom okviru i sa novim rečnikom osnovnih pojmova.

Umesto direktnih, kratkoročnih i vidljivih efekata na pojedince, sada se govori o indirektnim i dugotrajnim uticajima, pre svega na kolektivno poimanje društvene stvarnosti. Ovi teorijski zaključci formulisani su u posebnim okolnostima - u industrijski razvijenim društvima - tamo gde

su mediji bili najrazvijeniji, gde je postojala tradicija parlamentarnog života, gde su i istraživanja medija bila najrazvijenija.

U Srbiji ne postoji nijedna institucija koja se sistematski i dugoročno bavi istraživanjem medija, pogotovo istraživanjem medijske publike

U društvu kakvo je naše, ne možemo sa sigurnošću govoriti o vrsti i snazi uticaja medija. Ali, neke stvari su vidljive golim okom. Ako bismo poredili, na primer, poslednje parlamentarne izbore, januara 2007. i prve višestranačke izbore u Srbiji 1990. godine, kada su novoformirane partije bile još uvek veoma nepoznate širokoj javnosti, i kada su mediji bili neprikosnoveno najvažniji izvor informacija o izbornim platformama partija - pre svega televizija, zaključci o odnosu politike, medija i javnosti svakako ne bi bili isti. Ali, neko ko bi tvrdio da su mediji u poslednjoj kampanji imali veoma malo uticaja na birače, ne bi umeo da objasni zašto su politički akteri uložili toliko mnogo napora da osvoje medijski prostor i potrošili toliko mnogo novca, više nego ikada ranije ili zašto su mediji uložili toliko mnogo profesionalnog napora da izveštavaju o kampanji.

Mi ne možemo donositi validne zaključke o ovome pre svega zato što nemamo relevantnih podataka i istraživanja. U Srbiji ne postoji nijedna institucija koja se sistematski i dugoročno bavi istraživanjem medija, pogotovo istraživanjem medijske publike. Ovim istraživanjima bave se pojedinci u akademskim i istraživačkim organizacijama, i to stihijno, u zavisnosti od interesovanja naručilaca i finansijera istraživanja, pre svega iz inostranstva, i u tehnički veoma nepovoljnim uslovima, dok je u svetu to jedno od najpropulzivnijih (najnaprednijih) istraživačkih polja. Ovde ne računam istraživanja javnog mnjenja koja daju samo kvantitativne podatke o korišćenju medija.

Od značaja je i to što kod nas ne postoji nijedna institucija koja se bavi obrazovanjem medijskih istraživača. Mi smo jedna od retkih zemalja koja nema ni specijalizovani časopis posvećen medijskim istraživanjima - tek se nedavno pojavio jedan takav časopis, finansiran iz privatnih izvora.

U ovom trenutku u Srbiji postoji snažna potreba političkih subjekata da utiču na medije i da preko njih u javnosti mobilišu podršku za svoje političke platforme

Ipak, čak i bez validnih istraživačkih uvida, može se tvrditi da u ovom trenutku u Srbiji postoji snažna potreba političkih subjekata da utiču na medije i da preko njih u javnosti mobilišu podršku za svoje političke platforme, koje bi, prema njihovim očekivanjima, donele društvenu stabilnost. U našem društvu još uvek nije razrešen konflikt između dve glavne orijentacije: modernizacijske i tradicionalističke. Od pada komunizma, u društvu postoji sukob da li prioritetni cilj novog sistema treba da bude transformacija društva, društvenih odnosa, društvenih struktura, ili definisanje nacionalne države, jasnog državnog okvira unutar koga će se naknadno transformisati društvo. Te dve struje se neprestano bore između sebe već - evo još malo pa punih 20 godina.

Tokom devedesetih godina postojala je opsjednutost državnim pitanjem. U vreme prve post-miloševićevske vlade dominantna je bila orijentacija ka modernizaciji. U novije vreme došlo je do revitalizacije tradicionalističkog koncepta. Kako smo videli na poslednjim izborima, taj sukob još uvek nije jasno razrešen. Na političkoj sceni postoji borba da se oko jednog koncepta ostvari većinski konsenzus. Međutim u pitanju više nisu dva, već tri koncepta - poslednjih godina, vrlo dobro osmišljenom medijskom kampanjom, lansiran je novi, to je "koncept Treće Srbije", koji prethodna dva, već oštro antagonizirana i nepomirljiva, pokušava da nadvlada time što će se pokazati kao njihova sinteza, a ova dva odbaciti kao ekstremne.

Kod nas je sporno ono što se kao medijski profesionalizam, u naizgled vrednosno neutralnim i objektivnim formama, pojavljuje kao svakodnevno izveštavanje o aktuelnoj stvarnosti u elektronskim medijima

Ono što u medijima vidimo su marketinški naponi ova tri fronta da javnost homogenizuju oko svojih programa. Mediji su glavno polje ove političke borbe, ali su neki mediji i njeni akteri. U medijima se kroz ono što su autorske novinarske forme, kroz sadržaje koji ne pretenduju da budu objektivni, već jasno zagovaraju određeni pravac mišljenja, može prepoznati medijsko protežiranje određenih političkih opcija. To u pogledu štampanih medija nije sporno i može biti uslovljeno raznovrsnim razlozima, od komercijalnih, do ideoloških. Mediji sa jasnom političkom orijentacijom, međutim, važni su za onaj deo publike koji već deli tu političku orijentaciju, tako da je njihov uticaj ograničen. Sporno je ono što se kao medijski profesionalizam, u naizgled vrednosno neutralnim i objektivnim formama, pojavljuje kao svakodnevno izveštavanje o aktuelnoj stvarnosti u elektronskim medijima. Upravo je ovo onaj oblik medijskog delovanja kroz koji se najefikasnije ostvaruje ideološki uticaj, jer je neprimetan, jer se doživljava kao kredibilan, čak i kada sadrži određeno viđenje sveta i određeni, poseban set vrednosti.

Po teorijskom objašnjenju medijskog funkcionisanja, mediji svakodnevno milionskoj publici pružaju model za osmišljavanje realnosti koja je van njenog neposrednog iskustvenog dohvata. To se događa ne u onim formama novinarskog rada u kojima je sloboda novinara najveća, već upravo u faktografskom izveštavanju, koje ima najveći kredibilitet jer se oslanja na činjenice. Komunikolozi kažu da medijski sadržaji nisu jednostavna refleksija nečega što unapred ima jedan, nedvosmislen smisao, već su proizvod profesionalne novinarske intervencije u stvarnost. Ta intervencija neminovno uključuje selekciju događaja, selekciju činjenica, selekciju tema, strukturiranje sadržaja u odgovarajuće medijske forme, pri čemu se stvara "svet smisla" - događajima i ljudskim iskustvima daje se značenje, odnosno oni se osmišljavaju na određeni način.

Mediji su moćni upravo zato što je priroda ove intervencije nevidljiva, što se nešto što je medijski konstrukt - tj. ljudski konstrukt - što se simbolička reprezentacija stvarnosti doživljava kao "realna realnost", odnosno što se ono što je jedna od mogućih interpretacija stvarnosti doživljava kao jedino moguća, prirodna, samorazumljiva i neupitna.

Politička borba se vodi upravo oko toga da se u svakodnevne preglede dana - ono što spada u vrhunsku novinarsku kompetenciju - unesu svoje interpretacije zbivanja, i predstave kao

univerzalne i u javnom interesu

Otuda i napor političkih moćnika da svoje definicije stvarnosti unesu pre svega u medijske definicije vesti i svoje političke prioritete unesu u medijsku selekciju prioriteta kao jedino razumljive i logične. Politička borba se vodi upravo oko toga da se u svakodnevne preglede dana - ono što spada u vrhunsku novinarsku kompetenciju - unesu svoje interpretacije zbivanja, i predstave kao univerzalne i u javnom interesu, da se svoja politička agenda nametne kao autonomna, profesionalno određena medijska agenda a da se pri tome ne ugrozi kredibilitet medija i odbije deo javnosti koji bi u tome prepoznao političku instrumentalizaciju. Politička instrumentalizacija se ne može dokazati medijskim istraživanjima, ali se može dokumentovati uporednim analizama - kako mediji od istih događaja u toku jednog dana prave različite verzije dana. Mi smo to već imali u Srbiji tokom devedesetih, kada su takve verzije stvarnosti bile antagonizirane. One više nisu tako oštro suprotstavljene - između medijskih slika stvarnosti sada postoji mnogo više sličnosti nego razlika, ali u onome što je sloboda profesionalnog odlučivanja, na suptilan način - preko dužine priloga, prioriteta koji se daje događajima odnosno ličnosti u vestima, preko redosleda priloga itd, i posebno preko onoga što je medijska inicijativa - uvrštavanje nekih tema bez aktuelnog spoljnog povoda, u medijima se favorizuje jedna određena slika sveta.

U trenucima kriza, kada neke druge definicije stvarnosti prete da ugroze one koje su već uspostavljene, politički moćnici potežu za vanrednim merama da svojim viđenjima sveta i društvene realnosti daju prioritet nad drugima i ograniče polje u kome će se stvoriti društveni konsenzus oko novog kriznog pitanja. To smo poslednji put videli na delu oko izbijanja kosovske krize 2004. godine - kada je vlast bila prisiljena na siloviti upliv u delovanje medija naglom smenom upravljačkog kadra i instaliranjem novog.

Inače, u manjim krizama, politika se služi uobičajenim sredstvima privlačenja pažnje medija, koje ima na raspolaganju i koja su uobičajena - organizovanjem pseudo događaja, poput konferencija za štampu, izdavanjem saopštenja, itd, i u tome je, u našem visoko politizovanom društvu, u velikoj prednosti nad drugim društvenim akterima.

Istraživački podaci pokazuju da su medijski sadržaji preterano politizovani - da je politika u njima glavna tema, daleko zastupljenija od ekonomskih ili socijalnih tema koje opterećuju svakodnevni život građana

O ovome već postoje istraživački podaci, na osnovu analiza informativnih medijskih sadržaja. Oni pokazuju da su medijski sadržaji preterano politizovani - da je politika u njima glavna tema, daleko zastupljenija od ekonomskih ili socijalnih tema koje opterećuju svakodnevni život građana.

Poslednje istraživanje koje sam ja radila odnosilo se na informativni program Radio televizije Vojvodine iz prošle godine - u tom programu oko 25% svih tema su bile političke, a među njima je dominirala tema statusa Kosova - od 20 političkih tema, 15 se ticalo statusa Kosova, i ova proporcija je očuvana u svim informativnim emisijama - kao u onima na srpskom jeziku,

mađarskom, rumunskom, slovačkom.

Otuda su i subjekti koji se najviše pojavljuju u vestima, kojima se medijskom selekcijom daje mogućnost da publici predstave svoje interpretacije stvarnosti pre svega državni funkcioneri - u TV programu na srpskom je to svaki treći pomenuti subjekt, a u nekim programima na jezicima manjina taj procenat ide i do 40% ili čak 52% svih pomenutih subjekata.

I još nekoliko istraživačkih podataka - na RTV Vojvodine, koja je po profesionalnim kvalitetima jedan prosečan medij - gotovo četvrtina priloga u TV vestima (23%), a na radiju nekad blizu polovine ili čak više od polovine (40-45-56%) izveštava o tim pseudo događajima - ne o tome šta se dogodilo, nego šta je neko o nečemu rekao, dok je svega 2 ili 3 % priloga rezultat samostalne medijske inicijative, da se pažnja javnosti usmeri na teme i događaje koji nisu inicirani od moćnih društvenih aktera.

Mediji se od ove neizbežne posledice - "naturalizovanja stvarnosti", i prirodnog davanja prioriteta državnim funkcionerima, čak i kada je nisu svesni brane na razne načine, jer je to sastavni deo profesionalnih normi - insistiranjem na što većem pluralizmu mišljenja, nastojanjem da kontroverzne teme i događaje sagledaju sa više strana, otvaranjem javne debate kontroverznim pitanjima, analitičkim i istraživačkim pristupom u izveštavanju, itd. Toga u našim medijima nema i ovde se upravo dolazi do pravog pitanja - da li je to posledica niskog profesionalizma ili posledica direktnih i indirektnih uticaja na medije.

Konceptualni nedostatak uobičajenih razgovora o odnosu politike, medija i javnosti jeste odsustvo razumevanja strukture medijskog sistema i pojma "reforma medijskog sistema"

Mislim da je važno ovde u raspravu uvesti jedan drugi aspekt - strukturu našeg medijskog sistema i institucionalne mogućnosti uticaja na medije. Konceptualni nedostatak uobičajenih razgovora o odnosu politike, medija i javnosti jeste odsustvo razumevanja strukture medijskog sistema i pojma "reforma medijskog sistema". Njegovim odsustvom gubi se iz vida da medijske institucije i njihove veze i odnosi sa drugim institucijama u drušvu čine jedan strukturiran sistem u kome se prepliću raznovrsni interesi i potrebe, da je on kompleksan i da ga nije lako menjati.

Tokom poslednje decenije u našem društvu se odvija proces reforme medijskog sistema čiji tok i razmere se tek naslućuju - tranzicija jednog nerazvijenog i državno kontrolisanog medijskog sistema, koji je dugo opstajao kao ideološki podsistem vlasti u pluralistički, donekle regulisan sistem u kome će mediji biti autonomni, bez obzira da li su javni ili komercijalni

Tokom poslednje decenije u našem društvu se odvija proces reforme medijskog sistema čiji tok i razmere se tek naslućuju - tranzicija jednog nerazvijenog i državno kontrolisanog medijskog sistema, koji je dugo opstajao kao ideološki podsistem vlasti u pluralistički, donekle regulisan sistem u kome će mediji biti autonomni, bez obzira da li su javni ili komercijalni. Tranzicija ovog sistema je jedan zakasneli, haotičan, nedosledan proces i netransparentan proces. Mi još uvek menjamo stari, socijalistički medijski sistem. Iako je on još od 70-tih godina bio neka mešavina elemenata administrativnog i komercijalnog modela, taj medijski sistem je bio podređen

ideološko-političkom sistemu i funkcionisao je kao mehanizam stvaranja "dirigovane javnosti". U medijima je postojala mala autonomija, ali samo u okviru granica vladajuće ideologije, i nešto malo preko te granice u marginalizovanim delovima sistema. Prava priroda tog sistema se videla u periodu vladavine Miloševićevog režima kada je država bez većih potresa uspjela da uspostavi kontrolu nad funkcionisanjem medija upravo zato što je već vladala svih ključnim elementima sistema, a to su prirodni resursi (frekvencija, proizvodnje i distribucije papira), vlasništvo, finansiranje medija, postavljanje upravljačkog kadra. Čak i u tom režimu, sve do onog nesrećnog Zakona o javnom informisanju iz 1998. godine, država se nije mešala direktno u medijske sadržaje, jer su prethodni kanali kontrole bili dovoljni.

Koliko se do sada uspelo u stvaranju pretpostavki za medijsku autonomiju, tj. u kojoj meri se uspelo sa demontažom nasleđenih mehanizama kontrole nad medijima i njihovim sadržajima? I ovde su raspoloživi validni uvidi parcijalni, ali čak i takvi oni pokazuju da medijski sistem još uvek nije u potpunosti reformisan, i da još uvek postoje velike mogućnosti uticaja političke sfere na funkcionisanje medija. Prirodne resurse - frekvencije raspodeljuje jedno novouspostavljeno telo - Republička radiodifuzna agencija - koja je dosadašnjim odlukama stvorila veoma nepouzdanu osnovu sopstvenog kredibiliteta. Kriterijumi na osnovu kojih ovo telo donosi odluke nisu jasni, niti dovoljno argumentovani, da bi smanjili sumnje u političke uticaje na donete odluke. Utisak je da se raspodelom frekvencija pokušala stvoriti neka ravnoteža između političkih aktera kako bi svako od njih očuvao privilegovan položaj koji ima u tretmanu određenih medija.

Proces promene vlasništva medija se ostvaruje veoma sporo i netransparentno. On se odlaže još od 2001. godine, kada je bilo jasno da će se u Srbiji primeniti dualni sistem komercijalnih privatnih medija i javnog servisa u oblasti radio difuzije i komercijalni model štampanih medija. Još uvek postoje mediji koji su pod "državnim patronatom", - to recimo, piše na sajtu novinske agencije Tanjug. Ne postoji mogućnost da se sazna čiji kapital stoji iza velikih privatizacija, kao što se ne zna ni čiji kapital stoji iza tiražnih novinskih tabloida. Finansiranje medija je netransparentno. Postavljanje upravljačkog kadra u javnim medijima je takođe jedno od problematičnih pitanja, ako se uzme u obzir njihovo profesionalno ponašanje u ranijem periodu, njihova profesionalna reputacija.

Sami novinari, kao autori medijskih sadržaja - nisu dovoljno obrazovani, veoma su malo plaćeni, nisu sindikalno organizovani, i nemaju jasno razvijenu profesionalnu ideologiju - šta to oni, u stvari treba da rade, i u čijem interesu, sa kojim profesionalnim i etičkim ograničenjima

I tek sada dolazimo do najvidljivijeg plana - do samih novinara, kao autora medijskih sadržaja - koji nisu dovoljno obrazovani, koji su veoma malo plaćeni, koji nisu sindikalno organizovani, i koji nemaju jasno razvijenu profesionalnu ideologiju - šta to oni, u stvari treba da rade, i u čijem interesu, sa kojim profesionalnim i etičkim ograničenjima. Izneću vam samo nekoliko podataka iz istraživanja Instituta društvenih nauka. Mi smo 2005. godine u projektu o obrazovanju novinara utvrdili da tek nešto više od polovine urednika u medijima (59%) ima fakultetsko obrazovanje i još 2% i neki viši obrazovni stepen, ali svega 23% ima diplome fakulteta specijalizovanih na medijske profesije. Četvrtina urednika završila je samo gimnaziju ili neku srednju stručnu školu. Za pretpostaviti je da je obrazovna struktura novinara nepovoljnija od ove

koja se odnosi na urednike. U tom istom istraživanju - kao ciljeve koje je najteže postići u obrazovanju novinara, svi ispitanici - urednici u medijima, organizatori obrazovanja i polaznici obrazovnih programa su izdvojili razvijanje odgovornosti prema javnosti (19% odgovora organizatora, 18% predavača, 16% polaznika) i usvajanje profesionalnih standarda i etičkih pravila profesije (18% odgovora polaznika, 14% predavača, 13% polaznika).

U najnovijem istraživanju iz 2007. godine o fakultetskom obrazovanju novinara, urednici koje smo anketirali - a birani su oni koji imaju iskustva u radu sa mladim novinarima - ocenili su kvalitet fakultetskog obrazovanja novinara sa ocenom 2,4 na skali od 1 do 5. Ohrabrujuća vest je da etika novinarstva, kao poseban predmet postoji u novim programima studija novinarstva koji se primenjuju od prošle godine na 6 od 8 fakulteta. Dok se ne uspostavi širok većinski konsenzus oko pravca razvoja Srbije, mediji će biti predmet političke instrumentalizacije.

Reforma medijskog sistema se odlaže upravo iz razloga neizvesnosti u pogledu načina izveštavanja medija u slučaju omogućene autonomije. Ova reforma je neophodna jer njeno blokiranje dalje onemogućava razvoj medija koji inače zaostaju za zemljama u okruženju. Potrebno je bolje samorganizovanje novinara unutar profesionalnih organizacija koje će štititi njihova profesionalna prava i zalagati se za profesionalni kvalitet rada novinara.

Potrebno je bolje obrazovanje novinara - trenutno u Srbiji ima 8 fakulteta koji organizuju osnovne akademske studije novinarstva, a do pre 5 godina postojao je jedan, na kojima će se razvijati osećaj odgovornosti i prihvatati etička pravila ponašanja. Potrebna su istraživanja medijskog sistema i medijske publike koja su kod nas potpuno zanemarena. Možda u pitanju jesu dečje bolesti nezavisnog regulatornog tela, ali je to neoprostivo.

U Srbiji ne postoje sistematska istraživanja medija i njihovog funkcionisanja

Prvi zaključak koji želim da iznesem u ovoj raspravi je da u Srbiji ne postoje sistematska istraživanja medija i njihovog funkcionisanja. Efekti medija na selektivno i ograničeno pojačavanje usaglašenih normi i vrednosti zamenjeni su uticajima "ideološkog rada" medija koji "naturalizuju" *status quo*. Mediji, naime, parcijalna viđenja stvarnosti predstavljaju kao univerzalno važeća - oni "promovišu i preferiraju određena značenja sveta, rasprostiru jedna značenja, a ne neka druga i nekim društvenim interesima služe bolje nego drugim" (Fiske, 1987, 20), neprestano reprodukujući vrednosti koje su u saglasnosti sa interesima vladajućih društvenih grupa.

Kada se nekome ne dopada način na koji izveštavaju mediji - najlakše je reći - iza njih neko stoji - strani kapital kao osnivač, pojedinačni vlasnici koji diktiraju pravac izveštavanja ili tretmana nekih političkih subjekata, potplaćeni urednici i novinari. Nije retko da ovakvi komentari dolaze od elite, pre svega od političke elite koja shvata da su mediji nervni sistem politike i da je bez njih politika nemoguća u modernom društvu. Za medije čije izveštavanje im se dopada ili ga cene, takvi ne razmišljaju o tome čiji kapital stoji iza ovih medija, koji vlasnički interesi, koliko kvalifikovani ili koliko plaćeni urednici i novinari.

Da bi se doživele kao kredibilne, medijske reprezentacije stvarnosti moraju imati utemeljenje u realnim društvenim interesima i u dominantnim normama i vrednostima

Jedna od velikih mana javnog govora o medijima je odsustvo pojma "medijski sistem". Medijska praksa osmišljavanja ne odvija se u praznom prostoru niti zavisi od slobodne volje novinara. Ona je determinisana istorijskim, socijalnim i kulturnim razvojem jedne zajednice - tj. odražava dominantne društvene, političke i kulturne norme i vrednosti. Da bi se doživele kao kredibilne, medijske reprezentacije stvarnosti moraju imati utemeljenje u realnim društvenim interesima i u dominantnim normama i vrednostima.

Kod nas se međutim, još uvek vodi borba oko uspostavljanja dominantnih normi i vrednosti i otuda naperi da se mediji politički instrumentalizuju, a otuda i viđenje određenog dela publike da su mediji politički instrumentalizovani čak i kada njihovi novinari smatraju da se ponašaju potpuno profesionalno. U društvima u kojima postoji većinski konsenzus oko normi i vrednosti mediji funkcionišu bez trzavica i politika nema potrebe da se meša u delovanje medija koji neprestano afirmišu dominante vrednosti.

U novom okviru za razumevanje odnosa između medija i publike, mediji više nisu samo jednostavna transportna sredstva za prenošenje informacija ili mišljenja do potrošača, niti društvene agencije koje reflektuju široki konsenzus oko centralnog sistema vrednosti. Oni su glavna društvena institucija koja svakodnevno osmišljava realnost koja je van dohvata neposrednog iskustva publike, ali tako što umesto neposredovane slike stvarnosti pružaju njenu manufakturisano sliku, tek jednu od mogućih verzija realnosti. Publika se dugotrajnom upotrebom medija navikava da medijski posredovane slike stvarnosti, odnosno njihove simboličke konstrukte stvarnosti prihvata kao ideološki neutralne tj. kao stvarnost samu. U ovom viđenju, medijski prikazi aktuelnih događaja ne reprodukuju stvarnost, već su simbolička zamena za stvarnost - dakle ljudski konstrukt.

Kako ukazuje Džon Fisk, razumevanje prirode medijskih reprezentacija stvarnosti značajno je zato što objašnjava ulogu medija na način na koji se ona nije mogla sagledati ni u "biheviorističkom kodu" ni u "scientističkom kodu" (Milivojević, 2001). Pri ovom procesu, afirmiše se jedan određeni način interpretacije sveta - jedan od mogućih. Načinom na koji mediji reprezentuju, odnosno definišu socijalnu realnost - kroz konstrukciju priča (Tuchman, 1978), posebnih okvira (Gitlin, 1980), ili kulturnih kodova (Glasgow Group, 1976), oni "reprodukuju postojeće socijalne strukture i odnose" i reafirmišu njihov legitimitet, tj. "objektivizuju" socijalne fenomene (Tuchman, 1978, 88). Predstavljajući postojeći poredak stvari kao prirodan, neutralan i univerzalan, mediji perpetuiraju (održavaju) postojeće društvene odnose dominacije. Time mediji obavljaju ideološku funkciju - oni su ideološka institucija. Uviđanje ideološkog delovanja medija smatra se centralnim jezgrom kritičke medijske paradigme (Hall, 1982).

Ja sam nedavno radila jednu analizu o imidžu Evrope u medijima. To je jedno vrlo interesantno istraživanje, to je jedna tema koja nije kod nas prisutna. U Finskoj se održava jedna međunarodna konferencija na tu temu. To je bilo, znači, jedno namensko istraživanje. I posmatrala sam kakav je bio imidž Evrope koji su nudili naši mediji od '90, pa naovamo. I vrlo su

interesantni zaključci. Znači, '90. godine mi prvi put u javnosti afirmišemo Evropu kao jedan poželjni model. Do tada smo mi bili ono nešto između, ni Istok ni Zapad, specifični, posebni itd. '90. nam se, znači, kao u celoj Istočnoj Evropi, i preko medija i preko glavnih političkih snaga afirmiše ta slika Evrope kao naprednog, modernog društva, švedski standard itd, kao model demokratije. Ali je taj imidž, koji je tada promovisan preko medija koji su tada već bili kontrolisani i režimski mediji, preko glavnih medija, u stvari bio jedan alibi za ono što je nama poturano pod koncept Evrope - to je, pre svega, da je to nacionalna država, da je najvažnije stvoriti nacionalnu državu. To je bilo ono pitanje federacija, konfederacija, da li će svi Srbi živeti u jednoj državi.

I drugo, kroz taj model Evrope, koji je bio jedan surogat, populizam je kod nas izjednačen s demokratijom. Znači, ono što je bila Miloševićeva politika kao populistička politika, antibirokratska revolucija, to je nama predstavljeno kao vrhunac vlasti koja je demokratska. Znači, demokratija nisu institucije, nije vladavina prava, nego je to nekakva vlast koja odgovara na želje naroda, pa nam je ono što je bio potpuno kvazidemokratski sistem koji je kasnije prešao u otvoreni autoritarni i populistički nama predstavljen kao demokratski. I otuda u našoj javnosti još uvek ne postoji jasan model, jasna slika šta je to što moderna država Srbija treba da bude.

Onda smo, recimo, tokom rata imali jednu potpuno drugu sliku Evrope - Evrope kao neprijatelja. Evropa je za nas tada bila neprijatelj, neprijatelj Srba, srpske države, srpskog naroda i Evropa nam je predstavljena kao jedna velika sila koja ima hegemonističke interese, koja ima duple standarde, koja brani samo svoje interese, koja nije zainteresovana za razvoj Balkana, pogotovo ne za razvoj jedne moćne, nezavisne Srbije, itd. I ta slika Evrope kao neprijateljski usmerene ka Srbiji, kao nečega što ima samo svoje uske interese, nam se stalno vraća. Evo sada imamo opet oživljavanje takve jedne slike Evrope. Naravno, posle pada Miloševića ta slika Evrope se drastično promenila, ali u poslednjem periodu - pratila sam, recimo, upravo period kada su suspendovani pregovori o asocijaciji pridruživanja Evropskoj uniji - u tim kriznim situacijama neprestano nam se vraćaju ti elementi starog imidža: Evropa nas kažnjava, Evropa je protiv Srbije, Evropa ima duple standarde, nama isporučuje ovo, a Hrvatskoj neki drugi odnos.

Pri tome, ono što je pozitivno u tom imidžu Evrope, u medijskom, znači kako mediji predstavljaju te razne elemente imidža Evrope, Evropa nam se predstavlja kao pozitivna samo u tom smislu da ćemo mi imati pristup evropskim fondovima koji će omogućiti naš razvoj. A ideal tog modela društva koji je zasnovan na demokratskim institucijama, na vladavini prava, na verskoj toleranciji, na etničkoj toleranciji, to je nešto potpuno u pozadini. Znači, to su te neke vrednosti koje kod nas nikad nisu postale deo javne svesti i deo ideala kome mi treba da težimo. Zato ljudi stalno kažu: "Pa mi smo već Evropa", ne shvatajući u kom smislu mi nismo Evropa i u kom smislu to društvo treba da se transformiše da bi joj se približilo.

Mediji imaju nekoliko uloga, sve su važne: da budu izvor informacija, da budu kontrolor vlasti, da budu pas čuvar demokratije, da budu mehanizam preko koga javnost kontroliše kako neki izabrani predstavnici u njegovo ime vrše vlast, da budu neki forum za javnu debatu, jedno polje u kome se različite društvene ideje sukobljavaju da bi se oko njih stvorio nekakav opšti društveni konsenzus

Ako bismo, recimo, analizirali uticaj Srpske radikalne stranke, njenog koncepta Srbije, njenog odnosa prema Evropi, kroz delovanje u medijskoj sferi, ja bih pošla od konteksta teorije o tome šta je u stvari uloga medija. Šta je ono što mediji u jednom demokratskom društvu treba da čine? Mediji imaju nekoliko uloga, sve su važne: jedna je da budu izvor informacija, jedna je da budu kontrolor vlasti, da budu pas čuvar demokratije, da budu mehanizam preko koga javnost kontroliše kako neki izabrani predstavnici u njegovo ime vrše vlast, jedna je da budu neki forum za javnu debatu, jedno polje u kome se različite društvene ideje sukobljavaju da bi se oko njih stvorio nekakav opšti društveni konsenzus. Naši mediji, takvi kakvi su danas, jedva da ispunjavaju tek ovu prvu ulogu na neki zadovoljavajući način, a ove druge dve uloge ispunjavaju veoma nekvalitetno ili ih uopšte ne ispunjavaju.

Znači, problem odnosa prema Radikalnoj stranci je jedno pitanje koje nema odgovarajući značaj u medijskim sadržajima. Nedavno je bila ta neka velika konferencija Radikalne stranke u kojoj su se ponovo čule stare ideje - Karlovac, Virovitica, itd. - i na pozitivan način govorilo se o srpskom nacionalizmu i o velikoj Srbiji. To je jedan koncept koji zaslužuje javnu raspravu. To je koncept koji je bio dominantan tokom devedesetih, koji je odbačen, mi smo svi shvatili da je ono što se desilo 5. oktobra bilo jedno opštenarodno odbacivanje takvog koncepta i politike koja je usmerena na ostvarivanje tog koncepta. Sada se, pre svega - ne toliko kroz političku sferu, jer nema više mogućnosti da kroz političku sferu Radikalna stranka plasira taj koncept, ona će to raditi verovatno na izborima, u izbornoj kampanji - kroz medijsku sferu, kroz taj medijski deo javne sfere ponovo revitalizuje i afirmiše taj koncept.

Ja mislim da su mediji kao jedan važan društveni akter koji ne samo da ima odgovornost prema društvu - ne govorimo o tome, oni imaju odgovornost prema društvu u smislu razvoja demokratije, afirmisanja humanističkih vrednosti - nego pre svega kao akter koji ima veliku moć, koji ima jednu vrlo specifičnu moć koju nemaju drugi akteri u društvu. Znači, mediji kao akter sa tom nekom posebnom moći su upravo dužni da otvore jednu javnu raspravu o tome šta znači u ovom trenutku revitalizacija i ponovna reafirmacija jednog takvog koncepta koji je doveo do katastrofalnih posledica u ovoj zemlji tokom devedesetih. I upravo to je ono što medijima nedostaje.

Mediji su prošli kroz veoma tešku fazu u razvoju tokom devedesetih. Ono što mi danas imamo na medijskoj sceni - mi vidimo neke medije koji se razvijaju, neke koji jedva uspevaju da u ovoj eri komercijalizacije održe neki korak, neke koji po cenu ekonomskog siromaštva i nazadovanja uspevaju da održe nekakav kvalitet, profesionalni kvalitet, znači vrlo su raznoliki, ne možemo ih nikako ujednačiti, ali niko od njih nema to sagledavanje potrebe da su upravo to ona pitanja o kojima se mora otvoriti debata.

I to sad stavljam u kontekst one priče o sukobu modernizacije i tradicionalizacije, koji je još uvek kod nas nerazrešen. Takva jedna politička ideja opet promovise taj koncept tradicionalistički - moramo prvo formirati svoju državu. Da li je naša država i Crna Gora, da li je naša država i Kosovo, da li je naša država i Ogulin i Virovitica, pa ćemo onda kasnije misliti o tome koliko ljudi u ovoj zemlji umire od raka, da li smo mi najsiromašnija zemlja Evrope, zašto smo dotle stigli,

itd. Tu mediji ne ispunjavaju tu ulogu, a ja bih rekla da oni prosto nisu došli do te tačke razvoja da mogu tu ulogu da ostvaruju, jer u ovoj zemlji nema dobre medijske politike.

U jednom zapadnom društvu - koje je stabilno društvo u smislu da su osnovni pravci razvoja, osnovne ekonomske političke strukture davno ustanovljeni, da su osnovne vrednosti jako široko prihvaćene - mediji odražavaju te neke vrednosti koje su dominantne u društvu, ali ih i neprestano afirmišu. A naše društvo je u jednom veoma specifičnom položaju u ovome trenutku.

(Jovanka Matić, istraživač Instituta društvenih nauka)

Integralan tekst autorke dostavljen redakciji sajta

Đorđe Vlajić: Snažan uticaj politike na medije

Pre svega bih želeo da zahvalim Centru za demokratiju, profesoru Mićunoviću i njegovim saradnicima što su me pozvali da učestvujem u ovoj debati.

Spadam u one koji misle da neke teme treba neprestano držati otvorene pod pažnjom javnosti, prosto zbog toga da bi se ostvarila što je moguće snažnija korektivna uloga javnosti u tim temama. Mediji i njihov odnos sa politikom svakako jesu jedna od tih tema. Uostalom, u poslednjih nekoliko godina teorija medija označava medije kao četvrtu granu vlasti, što samo dokazuje kolika je njihova socijalna važnost.

Inače, koliko je ova tema značajna kod nas u poslednje vreme može da posvedoči i saopštenje Nezavisnog udruženja novinara, koje je moralo da upozori medije da se ne svrstavaju u vrlo aktuelnoj burnoj debati koja je započeta otvaranjem nekakve afere o duvanskoj mafiji i političkoj pozadini ubistva premijera Đinđića. Mediji su nekako došli u poziciju prostora gde jedni akteri "pakuju" one druge u odnos kriminala i politike, a oni drugi rade obrnuto. Tako da mi se čini da najgore od svega upućuje na sud časti: mediji su postali deo te priče kao akteri, što nikako nije dobro, ni za medije, a ni za istinu ukoliko je ona nekakav cilj.

Čini mi se da postoji neka sprega i veza između politike i medija i njihov međusoban uticaj, pogotovo dosta snažan uticaj politike na medije

Čini mi se da se opet vidi, ponovo zato što ovo nije prvi put, da postoji neka sprega i veza između politike i medija i njihov međusoban uticaj, pogotovo dosta snažan uticaj politike na medije. Uostalom, ja mislim da neću mnogo pogrešiti ako budem rekao da čitajući novine, slušajući radijske programe, i gledajući TV programe, malo upućeniji čitalac, slušalac ili gledalac može da prepozna ko za koga navija ili ko za koga igra.

Kod nas se mediji "igraju" činjenicama, faktografijom, smeštajući je u kontekst za onu opciju za koju navijaju, a igranje činjenicama vrlo ozbiljno remeti sliku javnosti, stvara pogrešnu sliku o javnosti. Dakle, mediji izlaze iz okvira obaveštavanja javnosti i postaju neka vrsta političkog oruđa

Ovde, međutim nije reč samo o nekoj vrsti vrednosnog opredeljivanja prema nekoj od opcija što je u uređenim demokratskim društvima kao tradicija čak i dozvoljeno. Kao što u Americi možete lako da prepoznate ko je sklon demokratama, a ko konzervativcima, to ćete videti kroz neki uvodnik, kolumnu, urednički komentar. Međutim kod nas se mediji igraju činjenicama, faktografijom, smeštajući je u kontekst za onu opciju za koju navijaju, za koju su skloni, a igranje činjenicama vrlo ozbiljno remeti sliku javnosti, stvara pogrešnu sliku o javnosti. Mediji to ovde već dosta dugo rade, izlaze iz okvira obaveštavanja javnosti i postaju neka vrsta političkog oruđa i deo neke političke mašinerije.

U suštini, mislim da su prilično neumesna poređenja medija u Srbiji i medija u uređenim demokratskim društvima, a to se ponekad ovde radi. Rekao bih da Srbija nije baš sasvim uređeno demokratsko društvo, a ni mediji u Srbiji svakako nisu uređeni.

Politika upotrebljava neka svoja sredstva naslanjajući se na ekonomsku moć koja je počela da kontroliše i da ozbiljno izlaže pritisku medije u Srbiji

Mislim da je jasno koliku je štetu u medijskom prostoru načinio miloševićevski režim, moja procena je da su mediji jedna od većih kolateralnih šteta tog režima. Međutim, problem imam sa učinkom demokratske vlasti u poslednjih sedam godina. Mislim da je neka vrsta greha, prvo, što se nije okrenula promeni sistema, već su lideri i stranke u nekom međusobnom sukobljavanju počeli da zaposedaju delove tog sistema nastojeći da ih stave pod sopstvenu kontrolu, a onda su došli u situaciju da se sukobe sa medijima koji su inače bili njihovi saradnici u nastojanju da se promeni vlast i režim. Dakle, sada su se našli na suprotnim stranama. Onda je politika upotrebila neka svoja sredstva naslanjajući se na ekonomsku moć koja je počela da kontroliše i da ozbiljno izlaže pritisku medije u Srbiji. Neki su na to pristali i počeli ozbiljno da se svrstavaju, što naravno nije dobro za medije u Srbiji.

Rekao bih da je ova interakcija medija i politike, mislim da je to Jovanka Matić napominjala, proizvela nešto što nije dobro za društvo uopšte. Mislim da se ovde ne može govoriti o razvijenom kritičkom javnom mnjenju, prosto nisam siguran da se mnogo odmaklo u tome. Ne mogu da se setim nekog konkretnog primera da je neka kritička javnost artikulisala pritisak na socijalne aktere da oni promene svoje ponašanje, kako bismo merili njen uticaj na nešto što se događa u društvu. Mislim da se to ovde nije događalo.

Poseban problem u Srbiji je vlasnička struktura medija, gde se otvara priličan prostor za uticaj na medije, ne samo političke strukture, nego i onog što se zove krupni oglašivači i kapital

Poseban problem u Srbiji je vlasnička struktura medija, posebno elektronskih, Jovanka je o tome govorila pa ja neću dugo. Mislim da se trenutno nalazimo više u sferi nagađanja nego što imamo jasnu sliku o tome i tu se otvara priličan prostor za uticaj na medije, ne samo političke strukture, nego i onog što se zove krupni oglašivači i kapital.

Sada se posle sedam godina krenulo u pripremu zakona koji treba da spreči koncentraciju medijskog vlasništva, međutim ja mislim da se neki minimum mogao postići, pogotovo u elektronskoj sferi, kroz raspodelu frekvencija i kroz rad Saveta radiodifuzne agencije koja je mogla povesti nešto više računa o tome ko su vlasnici medija i napraviti bar nekakav elementaran uvid u to. Međutim, imam utisak da se na tome nije baš sasvim insistiralo, možda zato što nije bilo ni zgodno.

Ono što mene zabrinjava je položaj novinara, istraživanja su uverljivo pokazala da novinari rade u jako lošim uslovima, imaju male plate, loš materijalni položaj

Rekao bih da u državi kakva je Srbija, koja dosta teško prolazi kroz tranziciju, ni medijska slika nije bolja nego što je ukupno društveno stanje. Kada je reč o medijima ono što mene zabrinjava je položaj novinara, nedavno su rađena istraživanja koja su uverljivo pokazala da novinari rade u jako lošim uslovima, imaju male plate, loš materijalni položaj. Uz to, složio bih se sa tim istraživanjima, mnogo im se i ne veruje, dakle nisu na vrednosnoj lestvici visoko pozicionirani. Ako se dobro sećam vrlo mali procenat roditelja bi želeo da im deca budu novinari, što nije slučaj u nekim drugim društvima koja smatramo uređenijima nego što je Srbija.

Imam utisak da smo, kao neku vrstu transfera iz one prošle situacije, pod imenom slobode ovde napravili medijski kaos i neko kvazi tržište, pa je u taj medijski prostor uskočilo, izvinite na izrazu, "i kuso i repato", a zove se novinarom. Sada imamo loš nivo profesije i to prilično loš nivo profesije. Mislim da je malo redakcija, ako uopšte takve i postoje, koje školuju svoje novinare, koje neguju redakcijski izraz, koje neguju neku vrstu specifičnosti i novinara i urednika te redakcije, prosto neku vrstu redakcijske prepoznatljivosti.

Pritisci na medije su vrlo očigledni i veoma bolni. Prosto kao da su novinari nekakva obespravljena profesija koju svako može grubo da odbaci, grubo da napadne, bez ikakve socijalne ili političke konsekvence

Reći ću par reči o pritiscima na medije koji su vrlo očigledni i veoma bolni. Svako malo neki je novinar redakcije pod pritiskom nečega, da li ih neko tuži, da li ih neko javno napada, da li se neko javno ne slaže sa nečim, a često iza toga stoji politika. Međutim, postoje i neke druge pretnje novinarima koje su jako teške, ovde pored mene je kolega Dejan Anastasijević, znamo šta se dogodilo sa bombom na njegovom prozoru. Ovo društvo nije ni na tom primeru, a očekivali smo da će to biti neka granična linija, pokazalo nultu toleranciju prema toj vrsti nasilja

prema novinarima. U pitanju je bilo jako tragično iskustvo, mislim da je trebalo u nekom momentu podvući crtu, to se nije dogodilo i mislim da je to loša poruka.

Uprkos prevelikom broju novinara, mi imamo veći broj dobrih profesionalaca u novinarstvu, nego što imamo dobrih političara u politici i, što je još ređe, dobrih državnika u državi

Kada govorimo o pritiscima, mi odmah usmerimo pažnju na tzv. velike medije i redakcije, a unutrašnjost je mrak mračni, ono što doživljavaju novinari u Srbiji to je teško zamislivo. Počev od toga da im ne dozvoljavaju da prate događaje, da ih politički diskvalifikuju vladajuće nomenklature u opštinama. Prosto kao da je to nekakva obespravljena profesija koju svako može grubo da odbaci, grubo da napadne, bez ikakve socijalne ili političke konsekvence, to kao da se ne broji. Ako napadnete novinara to je kao da ste ušli u neki rezervat, to je kao da možete da odstrelite neku glavu i da je okačite na zid sa svojim trofejima. Mislim da posebna pažnja treba da se usmeri ka unutrašnjosti Srbije i ka položaju i poziciji u kojima se nalaze novinari po Srbiji. Sticajem okolnosti ja sam u poslednje vreme dosta putovao po Srbiji i priče koje sam čuo su više nego uznemiravajuće.

Mogao bih još štošta da nabrojim što je povezano sa ovom profesijom od iskustva i podataka do kojih dolazi Nezavisno udruženje novinara, međutim dozvolite mi da kažem na kraju, a sve želeći da ovo što sam rekao podstakne neku debatu, da mi se čini da uprkos prevelikom broju novinara radio i televizijskih stanica u Srbiji, dakle priličnom broju novinara, mi imamo veći broj dobrih profesionalaca u novinarstvu, nego što imamo dobrih političara u politici i, što je još ređe, dobrih državnika u državi.

(Đorđe Vlajić, potpredsednik NUNS i novinar BBC)

Dubravka Valić-Nedeljković: O medijima na jezicima nacionalnih manjina

Dolazim iz Novog Sada, iz Novosadske novinarske škole, moje ime je Dubravka Valić-Nedeljković i ja se bavim nečim što je vrlo važno za Vojvodinu, ali je jako važno i za ostali deo Srbije. Nama se često čini da za to ne postoji dovoljno sluha, niti u sferi legislative niti u sferi primene postojećih dosta urednih akata kada su oni već u našoj zemlji ratifikovani, na primer nekih međunarodnih dokumenata kao što su Međunarodna konvencija o pravima nacionalnih manjina i zaštiti manjinskih regionalnih jezika.

Zato sam htela da uzmem reč pre nekih tema koje bi se vama možda učinile značajnijim, prosto

da dam jedan ton o onim pitanjima o kojima se ređe govori. Dakle, reč je o medijima nacionalnih manjina, odnosno, o medijima na jezicima nacionalnih manjina kojima preti nestanak, iako iz političkog establišmenta dolaze neke poruke da to baš i nije tako. Međutim praksa i naša istraživanja pokazuju da baš i jeste tako.

Medijima na jezicima nacionalnih manjina preti nestanak, iako iz političkog establišmenta dolaze neke poruke da to baš i nije tako. Praksa i istraživanja pokazuju da baš jeste tako

Najpre privatizacija pisanih medija, koja je trebalo da bude završena po važećim zakonima do 31. decembra 2006. i da se u ovu godinu uđe sa čistom situacijom kada su pisani mediji u pitanju, upravo je pokazala da su neki mediji koji su imali podliste ili saplemente (specijalne dodatke) na drugim jezicima, imali su najviše problema, pa su rešenje problema sa privatizacijom videli i u tome što će se rešiti tih podlistaka na drugom jeziku jer to brojem novinara opterećuje redakciju. U stilu "nije baš neka velika vajda od njih".

Imamo istu tu situaciju kada je reč o elektronskim medijima i podeli dozvola za emitovanje na nacionalnom, pokrajinskom, regionalnom i evo sada na lokalnom nivou. Mi smo u vrlo tesnom kontaktu sa medijima na svim ovim nivoima, a pogotovo kada su oni višejezični, i uočili smo u stvari da su mnogi višejezični lokalni mediji odustali od konkursa, jer su sebe videli kao one koji nemaju velike šanse. Kada ispune svu onu dokumentaciju, pa biznis plan, pa ovo, pa ono, da nemaju velike šanse da opstanu na tržištu, da nemaju velike šanse da se finansiraju iz nekih drugih sredstava, da su mala ona sredstva koja mogu da dobiju od nekih sigurnih izvora finansiranja.

Jako je indikativno da ni jedna radio stanica nije dobila pokrajinsku frekvenciju u prvom krugu. Ja pretpostavljam da svi koji ovde sedite znate da niko iz Vojvodine nije ni konkurisao za pokrajinsku frekvenciju za radio. U drugom krugu su pokušale radio stanice koje su komercijalno zabavnog karaktera, koje pokrajinu nisu prepoznale kao jedan višejezički prostor, prostor koji ima različite kulture.

Mnogi višejezični lokalni mediji odustali su od konkursa za frekvencije, jer su sebe videli kao one koji nemaju velike šanse da opstanu na tržištu

Kada smo čitali elaborate, pošto su nas mnoge radio stanice molile da pročitamo to što su oni pripremili i da na neki način napravimo recenziju toga, mi smo shvatili da je neki politički poen ako oni kažu da će imati dva minuta vesti na nekom drugom jeziku u tom programskom elaboratu koji su smislili. Videli smo malo one zaista želje da ti višejezični mediji budu deo medijske ponude koja je drugačija, koja je raznovrsna i koja zaista pokazuje jedan odraz multikulturnog prostora, a manje neko političko uterivanje poena koje bi moglo da im na konkursu donese lakšu prohodnost ka dobijanju dozvole za emitovanje.

Ja ću završiti samo jednom rečenicom, a to je da je Filozofski fakultet 2005. napravio jedno veliko opsežno anketno istraživanje koje je obuhvatilo dve stotine medija u Vojvodini, od toga smo imali 147 upitnika koji su validno ispunjeni, i koje je ukazalo, neću vas sada zamarati

procentima, da su osobe u medijima, one su bile relevantne zato što upitnici nisu bili onlajn popunjavani nego su anketari išli kod vlasnika, urednika, dakle vrlo su svi jasno rekli sledeće: najviše interesa za kupovinu imaju oni mediji koji su jednojezični i čiji je program na većinskom jeziku, zatim oni mediji koji su dvojezični, ali koji imaju pre svega program, Vojvodina je u pitanju, na mađarskom jeziku, a drugi jezik da je srpski jezik. Najmanji interes je za medije koji emituju program na tri jezika, ali nije dominantan srpski jezik kao ova dva druga. Dakle, ova poslednja grupa kao da je malo sporedna i za njih ne postoji nikakav interes za privatizaciju.

Pošto je Jovanka Matić nešto govorila o dodeli frekvencija ili dozvoli za emitovanje, da budem precizna, na regionalnom nivou, ne mogu biti baš jako sigurna da bih to mogla pozitivno da ocenim jer već i po novinama su počele špekulacije i najave prigovora za rešenja koja su ponuđena, posebno na teritoriji Pokrajine.

Evo, ovo je jedan aspekt o kojem bih ja takođe volela da gledamo u saglasju mediji i politika jer mi se čini da je u pokrajini, kada je raspodela dozvola za emitovanje u pitanju, da je kriterijum bio onaj za koji se ne bi moglo reći da podržava višekulturnu, višenacionalnu, višejezičnu teritoriju kakva je Vojvodina. Hvala.

(Dubravka Valić-Nedeljković, komunikološkinja i novinarka, predsednica Upravnog odbora Novosadske novinarske škole)

Dragan Janjić: Nijedan medij u Srbiji ne treba da se finansira iz budžeta

Ja nisam ministar, ja sam pomoćnik ministra kulture, pa sam na određeni način prozvan. Od kako sam preuzeo ovaj posao dao sam sebi zadatak da u svakom javnom istupanju podsetim da u odnosima između medija i političara nije rešeno nekoliko vrlo važnih problema, odnosno nije rešen ključni problem, a to je: ko je, kako i zašto ubio naše kolege i kako su i pod kojim uslovima izvršeni napadi na naše kolege, u bivše i novije vreme.

Rekao bih da je to jedan od ključnih zadataka vlasti, istražnih organa, na to stalno treba podsećati, zato što ima indicija da je najmanje jedno od tih ubistava, a to je ubistvo Slavka Ćuruvije, organizovano od strane države. Ne može država potpuno da izravna svoje odnose sa medijima dok ne reši to pitanje. No, ne možemo ni čekati sa reformom medijske scene i medijskog prostora dok policija i sudstvo obave posao. Dakle, moramo da razgovaramo o tim pitanjima i da nastavimo da radimo.

U odnosima između medija i političara a to je: ko je, kako i zašto ubio naše kolege i kako su i pod kojim uslovima izvršeni napadi na naše kolege, u bivše i novije vreme

Rekao bih da su problemi sa kojima se danas suočavamo posledica nesposobnosti ili nedovoljne sposobnosti političke elite koja je došla na vlast nakon smene Miloševića, da na pravi način reformiše medijsku scenu i da uspostavi odnose primerene razvijenom demokratskom društvu. Naravno, razlog za to je ovde već pominjana činjenica da mi nismo još došli do toga da smo razvijeno demokratsko društvo, ali to ne znači da ne treba neprekidno da težimo ka tome.

Problemi sa kojima se danas suočavamo posledica su nesposobnosti ili nedovoljne sposobnosti političke elite koja je došla na vlast nakon smene Miloševića da na pravi način reformiše medijsku scenu i da uspostavi odnose primerene razvijenom demokratskom društvu

Ono što je u Ministarstvu kulture, da tako kažem, neka generalna strategija koja je zajednička i za koju je opredeljen i ministar, jeste da dođemo vrlo brzo, a po mogućnosti početkom iduće godine u situaciju da se nijedan medij u Srbiji ne finansira iz budžeta. Dakle, da na ovaj ili onaj način odsečemo mogućnost direktnog upliva države na proizvodne procese u medijima, pošto je država ta koja raspolaže najvećim instrumentima prinude i ona najviše može da utiče na medije. Zato je treba držati na distanci.

Generalna strategija u Ministarstvu kulture jeste da vrlo brzo dođemo u situaciju da se nijedan medij u Srbiji ne finansira iz budžeta, jer je država ta koja raspolaže najvećim instrumentima prinude i ona najviše može da utiče na medije

Takvo je opredeljenje i obaveza koja proističe iz nekog generalnog opredeljenja ka Evropskoj uniji, a u ovoj godini smo obnovili razgovore o stabilizaciji i asocijaciji sa EU, a bogami proističe i iz zakona koje mi imamo u ovoj zemlji. Sa tim se jako kasni i mnogo je lakše prihvatiti nešto što je ostalo kao inercija na neuređenom prostoru, jer se tako na neki način rekao bih lakše pliva.

U reformi medija i medijske scene treba ići u dva pravca. Jedno su zakoni i izmene zakona, mislim da sve zakone faktički treba ili dorađivati ili pisati ponovo. Pre tri dana ministarstvo je formiralo grupu koja je sačinjena od eksperata, koja radi na zakonu o medijskoj koncentraciji. To je jedan jako važan zakon koji treba da uredi ono što se tiče vlasništva nad medijima i da spreči monopolizaciju. Nadamo se da će posao biti završen relativno brzo, u dogledno vreme, a kada bude završen onda će krenuti javna rasprava.

Želeli bismo do kraja godine da vidimo šta i kako menjati u postojećim zakonima kako bi se oni prilagodili kako novom Ustavu, tako i onome što nas čeka u Evropskoj uniji i da u iduću godinu uđemo, bar što se tog dela tiče, u nešto uređenijoj i normalnijoj atmosferi.

U reformi medija i medijske scene treba ići u dva pravca - jedan su zakoni i izmene zakona a drugi je samoregulativ. Ne možete doneti zakon po kome ćete narediti nekom da bude pristojan, ne možete doneti zakon po kome ćete narediti nekom da poštuje pravila medijske profesije

Drugi pravac u kojem treba delovati jeste samoregulativa. Situacija sa medijima, opšta klima, ne može se promeniti samo zakonima. Znači, ne možete doneti zakon po kome ćete samo narediti nekom da bude pristojan, ne možete doneti zakon po kome ćete narediti nekom da poštuje pravila medijske profesije. Već je i koleginica Jovanka Matić rekla da je vrlo teško dokazati da je neko uradio ovo ili ono. Ali zato u razvijenim demokratskim društvima postoji čitav mehanizam samoregulacije u koji su uključeni sami mediji, novinarske organizacije, medijska industrija, nevladine organizacije, dakle civilno društvo i javnost u celini.

Mi smo načinili prošle godine, i to mi je naravno jako drago, prvi korak u donošenju zajedničkog kodeksa Udruženja novinara Srbije i Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Sada je na redu formiranje instrumenata za primenu tog kodeksa sa čim se prilično kasni. Ja moram da kažem da je u ministarstvu opredeljen novac za rad na formiranju medijskog saveta, taj novac čeka da udruženja krenu malo aktivnije u taj posao jer to je stvar koju u krajnoj liniji moraju da urade i udruženja. Podrška međunarodnih organizacija tu je takođe vrlo važna u smislu prenošenja iskustava iz drugih zemalja, a takođe tamo gde je to moguće i u nekoj finansijskoj podršci.

Što se tiče nekih drugih stvari poput gazdovanja frekvencijama, moram reći da su neki važni koraci napravljeni. Mi smo formirali nezavisno telo koje radi, ima primedaba na način na koji to telo radi, ali ono je dakle formirano i to je i sa stanovišta EU koja posmatra situaciju neki važan korak. Druga stvar, iz budžeta se više ne finansira državna televizija. Državna televizija je postala javni servis, ona se finansira iz pretplate koja se plaća, koju svi plaćamo. Naravno da će biti sa raznih strana primedaba na program, ali to je sada drugo pitanje kako treba razvijati instrumente, kako da javnost utiče, kako da utiču korisnici. Dakle to su neki važni koraci koji su učinjeni, ali to nije dovoljno da bi stvar krenula, odnosno ubrzano krenula ka nekom boljem pravcu.

Po meni i dalje osnovni uslov za istinsku reformu treba da bude onemogućavanje da se iz budžeta na bilo koji način finansira proizvodnja, odnosno medijski servis u bilo kom obliku. Sa tim u vezi je i privatizacija lokalnih medija, jer jedan od razloga za kretanje u privatizaciju svih medija, pa i lokalnih, jeste upravo to da se oni skinu sa budžeta jer lokalne zajednice su takođe budžetske zajednice i ti mediji se finansiraju budžetski.

Moram reći da ne postoji ni na međunarodnom ni na unutrašnjem planu, bar koliko ja znam, nijedna relevantna organizacija koja bi zagovarala obustavljanje tog procesa. Dakle taj proces i tako i tako treba da bude doveden do kraja početkom iduće godine. U celoj stvari je moguće posao napraviti na ovaj ili onaj način, manje ili više dobro. Tu se naročito pojavljuju problemi sa manjinskim medijima o čemu je govorila koleginica Valić, i baš sa lokalnim medijima u pojedinim opštinama koje žele da zadrže svoj uticaj, odnosno žele da zadrže servise jer je objašnjenje: "ne možemo ih privatizovati, kako ćemo onda mi obavestavati građane".

Ministarstvo je već počelo pripreme za javnu raspravu na tu temu, imamo inicijative za promenu Zakona o radiodifuziji koji je izuzeo određene medije iz privatizacije. Međutim mi te inicijative u ovom trenutku nećemo podržati, hoćemo da u naredne tri nedelje napravimo jednu ozbiljnu

raspravu o ovom problemu na koju bismo pozvali sve, od Radiodifuzne agencije, preko OEBS-a, stručnjaka, pa do samih lokalnih medija, da čujemo sve primedbe, da pokušamo da ih sistematizujemo i da tek onda razgovaramo o tome kako i šta promeniti do kraja ove godine, kako rešiti neke probleme, da li promenom Zakona o radiodifuziji ili na neki drugi način. To treba da pokaže javna rasprava.

Dakle cilj nam je da dođe do nekih rešenja koja će biti plod zajedničkog nastojanja i koja će pomiriti zahtev da se prestane finansiranje medija iz budžeta što je mislim nezaobilazno, dakle to mora da se obustavi, i sa druge strane interes nekih manjinskih zajednica i interes lokalnih zajednica da imaju neke svoje posebne uslovno rečene privilegije. Hvala.

(Dragan Janjić, Ministarstvo kulture, pomoćnik ministra za medije)

Nebojša Spaić: Dužnost medija je da se odupru pritiscima

Hteo bih da se zahvalim profesoru Mićunoviću, Vesni Marjanović i Centru za demokratiju što su nam ponudili mogućnost da o ovoj temi razgovaramo.

Želim da vam kažem da me odnos politike i medija podseća na jednu stvar početkom rata iz Slovenije, pa da parafraziram, imam utisak da politika pokušava "kao nešto" da nas pritiska, a mi "kao nešto" pokušavamo da se odbranimo.

Šta hoću da kažem? Hoću da kažem dve stvari. Prvo, da je nekako u velikoj meri u prirodi politike i političara da pokušava da utiče na medije i to je po mom mišljenju čak i sasvim legitimno njeno pravo, da je isto tako legitimno pravo i svih drugih da tako kažem društvenih aktera, pre svega ekonomskog i komercijalnog sektora, koji takođe pokušavaju da na ovaj ili onaj način utiču na medije. S druge strane, dužnost je medija da se tome odupru. Dužnost medija je da utiču maksimalno na sve načine na koje mogu, da taj uticaj ne dotiče njihovu osnovnu društvenu ulogu koja je, po mom dubokom uverenju, da tako kažem industrijska i proizvođačka uloga. Mislim da samo profesionalni mediji dugoročno gledano mogu da opstanu na tržištu.

U prirodi politike i političara je da pokušavaju da utiču na medije i to je po mom mišljenju čak i sasvim legitimno pravo, kao i drugih društvenih aktera. S druge strane, dužnost je medija da se tome odupru

Sa druge strane, čini mi se da imamo čitavu jednu seriju događaja koja nam na neki način govori

da se mediji u nedovoljnoj meri odupiru tim, da kažem raznoraznim legalnim ili nelegalnim, legitimnim ili nelegitimnim, direktnim ili indirektnim pritiscima, da su se mediji polako pretvorili u neku vrstu kataloga. Sve više mediji liče na kataloge različitih političkih ideja, društvenih ideja, različitih proizvoda iz kulture, sporta ili čega već treba.

Diskusiju o medijskoj etici mi smo započeli još u drugoj polovini devedesetih, govorili smo o tome kako je medijska etika druga strana medalje, kako je, ako je junaštvo braniti sebe od drugoga, da je čojstvo braniti sebe od drugih i da je to medijska etika, da nema profesije bez etičkih pravila i da je medijska profesija jedna od retkih profesija koje se tako mogu zvati, zajedno sa lekarima, advokatima, sudijama. To sve stoji i ja sam privrženik svih tih ideja.

Mediji se u nedovoljnoj meri odupiru raznoraznim legalnim ili nelegalnim, legitimnim ili nelegitimnim, direktnim ili indirektnim pritiscima. Mediji sve više liče na kataloge različitih političkih ideja, društvenih ideja, različitih proizvoda iz kulture, sporta ili čega već treba.

Bojim se međutim da smo u pokušaju da tu etiku uspostavimo, koja je za mene zaista jednaka profesionalizaciji, pomalo zaboravili ovaj prvi deo, a to je potreba da se borimo za slobodu medija. Mislim da bi bilo potrebno ponekad u društvu kao što je naše, ipak neslobodno u nekoj svojoj dužoj istoriji, ne sigurno od dolaska Miloševića na vlast nego mnogo pre toga, dakle da bi bilo veoma važno možda čak i u prvi plan isticati tu borbu za slobodu medija, možda za jednu dlaku ispod toga se brinuti o etici i etičkim principima.

Apelujem na sve buduće korisnike budžetskih sredstava za rad etičkih komiteta, da pokušaju da koriste ta sredstva tako da nije važno od koga dolaze

To su neki načelni stavovi koje ja imam i koje sam želeo da podelim sa vama, a jedna konkretna mala bojazan mi se javlja, uz zadovoljstvo što je kolega Janjić na mestu pomoćnika ministra za kulturu zadužen za informisanje, kao čovek kojeg mi ovde svi jako dobro znamo i za koga znamo i kako misli i šta misli i sa čijim izlaganjem se u velikoj meri zaista slažem. Ta bojazan se krije u tome što smo čuli da je ministarstvo odredilo sredstva za rad etičkih komiteta i struktura. To su vladine pare, to su pare iz budžeta i bez obzira na sve moguće mehanizme zaštite ja jednostavno tu vidim mogućnost nekakvog neželjenog uticaja. Apelujem pre svega na kolegu Janjića, a potom na sve buduće korisnike tih sredstava, da pokušaju da koriste ta sredstva tako da nije važno od koga dolaze i da probaju da nađu način da u narednih godinu ili tri ili pet, sprovođenje etičkih principa u novinarstvu ne zavisi ni na koji način od finansiranja od strane Vlade.

Ako smo se složili da mediji ne treba da budu na budžetu, tim pre etički saveti i etički komiteti po mom mišljenju ne bi trebalo da budu. Hvala.

(Nebojša Spaić, direktor "Farmer & Spaić" - business and media consulting)

Dragan Janjić: Samo jedan dodatak da kažem. Ovde nije reč o finansiranju rada etičkog komiteta ili kako će se već zvati, ovo je finansijska podrška procesu stvaranja, dakle moraju da se postave neke radne grupe, mora da se obavi javna rasprava. Medijska industrija mora sama, odnosno

novinarske i medijske organizacije moraju same da nađu sredstva za rad etičkog komiteta, taj novac niti pritiče niti će priticati iz budžeta. Dakle ovo je samo podrška vlade da se uspostavi što bolji i što kredibilniji mehanizam sprovođenja neke samoregulacije.

Velimir Ćurguz Kazimir: Moramo razviti ozbiljan sistem monitoringa medija

Naša tema je toliko ogromna da me je prosto strah da započnem sa neke strane, ali hajde, vezaću se za ono što je najaktuelnije.

U ovom trenutku mi smo svesni da traje jedna medijska kampanja čiji je cilj da se strpaju u zatvor neki ljudi koji su javne ličnosti. Želim da upozorim kolege i političare da se to ne razlikuje mnogo od kampanje da uhvatimo nekog, da ga odvedemo tamo gde mu je mesto, na kraju da mu uskratimo i pravo na život, jer kada se to preko medija radi, onda se radi upravo na taj način.

Međutim, da budemo potpuno iskreni i otvoreni, ovde takoreći da ne postoji ni jedna relevantna politička stranka koja nije tokom svog postojanja na ovaj ili onaj način zloupotrebljavala zajedno sa medijima javnost, lične i privatne podatke, podatke iz bolničkih kartona i iz svega ostalog i učestvovala u strašnom i bespoštednom ratu svih protiv svih. Mi smo na neki način navikli na to pa nam cela ta atmosfera na kraju izgleda krajnje bizarna, pa se i ne osvrćemo na gadosti i odvratnosti koje se objavljuju i koje očigledno služe tome da bi se neko mrzeo a neko voleo.

Ovde takoreći ne postoji nijedna relevantna politička stranka koja nije tokom svog postojanja na ovaj ili onaj način zajedno sa medijima javnost, lične i privatne podatke, podatke iz bolničkih kartona i iz svega ostalog i učestvovala u strašnom i bespoštednom ratu svih protiv svih

U tom beskrajnom ratu i pljuvanju gubimo svi, gubi celo društvo, gubi autoritet parlamenta, gube društvene institucije, gubi pravosuđe, gube i mediji i u tim prolaznim dizanjima tiraža na neki način proći će naši životi, novine će se čitati sve manje, sve manje će im se i verovati i to može da traje dosta dugo, bez obzira što moramo uraditi sve da bi se to zaustavilo i bez obzira što ja naravno podržavam svaki institucionalni i vaninstitucionalni način da bi se zaštitilo istovremeno i društvo, a i mediji, od ovih razornih procesa.

To što se radi sa činjenicama, to nam je svima prilično poznato, ali, znate, nisu ni činjenice same po sebi dovoljne da bismo zadržali ozbiljnost i profesionalizam medija. Pre desetak dana sam na javnom servisu na drugom programu RTS-a pratio teniski meč između Novaka Đokovića i nekog

italijanskog tenisera kome nisam zapamtio ime, između ostalog jer je komentator sve vreme komentarisao to na sledeći način: Srbin pobeđuje Italijana, Italijan je poražen, i to se stalno ponavljalo. Navikao sam na izraz "naši", naši pobeđuju, naš pobeđuje i na to sam se, hajde da kažem, navikao, ali ovo je nešto potpuno novo. Čak ni u vreme, da kažem najvećeg kliktaja nacionalizma, nisam čuo tu vrstu imenovanja. Jeste potpuno tačna činjenica da je Novak Đoković Srbin i da igra tenis protiv nekog ko je Italijan, a šta više od toga nešto znači nije mi jasno. Par nedelja pre toga je Novak Đoković igrao, to je veoma zanimljivo, protiv Nadala, znači Srbin protiv Španca, pa se isti komentator ni jednog trenutka nije usudio da govori o tome da Španac pobeđuje Srbina i da je Srbin poražen. Tu nekako vidim to pravilo da kada budemo poraženi onda nekako pokušavamo da to zovemo svojim imenom i prezimenom, a kada pobeđujemo vrlo sigurno, onda to i nije toliko važno.

Svako od nas ovde može da iznese desetine primera koje je slučajno ili namerno zapamtio, alimoramo napraviti jedan sistem monitoringa medija koji će kao takav funkcionisati neovisno od toga ko je na vlasti i kako se menjaju saveti i članovi raznih institucija

Ja u Ebartu radim nešto za šta mi se od početka činilo da mora postati deo javnog servisa, a reč je o monitoringu medija. Svako od nas ovde može da iznese desetine primera koje je slučajno ili namerno zapamtio, ali mi ovde moramo napraviti jedan sistem koji će kao takav funkcionisati neovisno od toga ko je na vlasti i kako se menjaju saveti i članovi raznih institucija. Mi u ovom času nemamo razvijen ozbiljan monitoring sistem, pre svega za elektronske medije, govorim o javnom servisu, o nacionalnim televizijama, a isto tako i o štampanim medijima.

Zato se može dešavati svašta, može se dešavati jedan radio Fokus za koga koliko se sećam Nenad Cekić kaže da ne može da se ispita kakav je, jer zahtev o tome šta radi taj radio nije formulisan kako treba. Mi smo pre tri nedelje od istog Saveta tražili snimak mesec dana radio Fokusa, jer smatram da takva zvanična institucija mora da ima te snimke, da bismo radili analizu sadržaja i sa tom analizom sadržaja upoznali javnost, pa i sam taj Savet. Mi do danas nismo dobili odgovor. Ja se bojim da mi u stvari i nemamo pravi monitoring, da to niko ozbiljno ovde ne radi i ja se nadam da će sa novim Ministarstvom kulture i sa svim ovim javnim zabrinutostima koje mi iskazujemo, pa i zabrinutost stranaka koje su trenutno u koaliciji na vlasti, da će ovde nešto da se preduzme.

(Velimir Ćurguz Kazimir, direktor Medijske dokumentacije "Ebart konsalting")

Boško Jakšić: Mediji nisu popunili prostor otvoren nakon Petog oktobra

Želeo sam da govorim o nekim svojim utiscima koji mi se slažu već duže vreme. Uvek mi se činilo da je ovde Peti oktobar za medije i odnose koji kasnije proističu između medija i politike, dakle da je za ovdašnji medijski svet Peti oktobar bio nešto što je za Ameriku svojevremeno bio Votergejt. Upravo ta afera kvalitativno je podigla nivo američkog novinarstva i postavila ga na jednu potpuno drukčiju i višu platformu nego što je pre toga bio slučaj.

Takva šansa mislim da se ukazala i ovde. Ako ćemo iz praktičnih razloga da posmatramo, svi mi koji dolazimo iz medija i pamtimo te dane možemo svakako objektivno da potvrdimo da možda negde jeste bilo pokušaja političkog mešanja, ali apsolutno se niko nije usuđivao da vrši bilo kakav pritisak, jer bi taj pritisak podrazumevao da nekome kažete: "čekajte, ovo je sada demokratija, a pritisci su suprotni demokratiji". Na taj način je otvoren jedan prostor koji na žalost, posmatrajući sada sa ove distance, mediji nisu ispunili.

Mesecima je posle Petog oktobra pred nama stajao jedan otvoren prostor koji mediji iz ovih ili onih razloga nisu ispunili

Ako danas pričamo o postojanju pritisaka, manjih ili većih, ovih ili onih krugova, političkih ili krugova ovdašnjih biznis spahija, onda bismo mi koji dolazimo iz medija morali da priznamo da je to umnogome naša sopstvena zasluga i krivica. Naime, mesecima je posle Petog oktobra pred nama stajao jedan otvoren prostor koji mediji iz ovih ili onih razloga nisu ispunili, ali to ne bih hteo da generalizujem na sve medije jer su i njihovi porivi i uzroci zašto nisu popunili taj prostor bili različiti. Međutim, taj brisani prostor jednostavno nije bio popunjavan.

Mislim da je neprofesionalizam u medijima izazvao i dan danas izaziva nesigurnost položaja medija naspram sveta politike, ili naspram sveta velikog biznisa

Jedan od velikih razloga za to, evo i do sada čujem da se ta reč dosta često ponavlja, jeste neprofesionalizam. Mislim da je taj neprofesionalizam u medijima izazvao i dan danas izaziva nesigurnost položaja medija naspram sveta politike, ili naspram sveta velikog biznisa. Zato i nisam spreman da optužujem svet politike. Kada su videli da mi nismo osvojili taj prostor naše domaće votergejtske slobode, onda su se pojavili ljudi koji su počeli polako da kontaktiraju, od raznih urednika sa njihovim ličnim ambicijama, do novinara na gras-rut nivoima koji su zahvaljujući svom materijalnom položaju koji je i dan danas bedan, bili spremni da ulaze u kompromise i za 50 evra. Tako je napravljena jedna situacija da su otvoreni kanali, možda bih čak rekao pacovski kanali uticaja na koji je penetriran medijski svet. Naravno, to ne važi za sve, ali mi govorimo o jednoj pojavi koju pretpostavljam da svi mi ne bismo hteli da vidimo da se

nastavlja i da i dalje postoji. Ali ona postoji i, ponavljam, postoji u velikoj meri pre svega zahvaljujući medijima.

Samo dobro potkovani profesionalci imaju i stvoriće integritet u odbrani svojih stavova

Zašto je to tako pokušao sam da objasnim, ali ako razmišljamo o tome na koji način se izvući iz te situacije, na koji način sprečiti dalji prodor uticaja politike ili velikog biznisa u medije, onda se vraćam upravo na tu reč profesionalizam. Samo dobro potkovani profesionalci imaju i stvoriće integritet u odbrani svojih stavova. To je jedna stvar i mislim da apsolutno moramo da učinimo sve da se pomogne u tom dizanju profesionalnog novinarstva.

S druge strane su naravno neizbežne finansije. Lično ne mislim da će oni koji su ušli u medijsku sferu biti spremni da daju bilo kakve značajnije finansije da oporave i ozdrave medije. Jednostavno to njima nije u interesu, jer takvi mediji njima ne odgovaraju, njima odgovaraju slabašni mediji i siromašni novinari koji neće imati svoj integritet, bilo kao mediji bilo kao pojedinci. Mislim da tu ne treba očekivati veću finansijsku podršku.

Jedino bolja finansijska pozicija paralelno sa profesionalnim usavršavanjem može da dovede do jednog nezavisnog stava u novinarstvu

Naravno, pošto upravo govorimo o tome, pošto mediji ne smeju i ne treba da pripadaju državi nego moraju da budu nezavisni i moraju da budu privatizovani, onda ostaje kanal pritiska iz unutra. Znači samih poslenika medija koji će na neki način uspeti nekim magičnim formulama da se kod svojih poslodavaca i velikih bosova izbore za nezavisan položaj i bolji materijalni status. Mislim da apsolutno u taj korpus ulaze i sindikati i mimo postojanja dva udruženja. Činjenica da je naša profesija umnogome obespravljena, omalovažena, samo je dokaz da i mi sami nismo mnogo toga učinili da popravimo tu profesiju.

Ja sve vreme stavljam akcenat na ljude iz medija kojima predstoji jedan ozbiljan poduhvat da poprave svoju poziciju i da se izbore za dostojanstvo koje će podrazumevati i bolju finansijsku poziciju. Bolja finansijska pozicija paralelno sa profesionalnim usavršavanjem jedino može da dovede do jednog nezavisnog stava u novinarstvu, a imamo, u krajnjoj liniji imamo demokratiju i svako će onda odabrati koju vrstu političke nezavisnosti želi u skladu sa orijentacijom sopstvenog medija. Smatram da je iluzija misliti da će tajkuni i političari nama na srebrnoj tacni dati ono što smo mi njima dali 2005. To je ta neka borba posle 2005. kada nismo osvojili taj prostor i mislim da je to ono što je najbitnije. Dakle, u tom pravcu moramo nešto da uradimo, da popravimo sopstveni položaj i sopstveni ugled.

(Boško Jakšić, komentator lista "Politika")

Rajko Baralić: Privatizacija lokalnih medija može da bude društveno štetna

Zahvaljujem na pozivu. Pravo mesto političara i novinara je definisano na različite načine. Novinari bi trebalo da kritikuju društvenu stvarnost, a političari, naročito oni koji vrše vlast, da je afirmišu. Političari čije je delovanje opoziciono imaju isti zadatak kao i novinari, samo sa različitog aspekta.

Koliko ljudi u Srbiji čita novine, a koliko tabloide? Za novinare i za sve nas bi bilo važnije da definišemo kad novine prestaju da budu novine i postaju tabloid. To je važno pitanje. To je teško merljivo, a očigledno se na tom pitanju prelamaju neki odnosi koji mogu u izvesnim situacijama da oblikuju javno mnjenje u onoj meri u kojoj to u izvesnim situacijama može da bude društveno štetno, a ponekad i društveno opasno.

Ako mi živimo u državi u kojoj je koncept liberalne ekonomije ključni koncept - onda taj koncept i u medijskom prostoru podrazumeva da tržište reguliše sve, a to je u medijima daleko opasnije nego u fabrici koja proizvodi eksere ili nešto slično. Priče ili primedbe da ne treba privatizovati medije čiji su osnivači lokalne samouprave i imaju budžetsko finansiranje samo su podsvest.

Novinari bi trebalo da kritikuju društvenu stvarnost, a političari, naročito oni koji vrše vlast, da je afirmišu

Želim da kažem da sam o tome govorio kad je bilo vreme i da je u to vreme status narodnog poslanika imalo 37 predsednika opština ili ljudi koji su direktno dolazili iz lokalnih samouprava ili pokrajine. To tada na osnovu zakona o sukobu interesa nije bilo sprečeno. Sa olakšanjem su dočekali zakon da bi se relaksirali kada je u pitanju njihov budžet, da bi imali sredstava za nešto drugo a ne za lokalne medije. Ja smatram da je to društveno štetno i smatram da u Srbiji nije moguće u malim sredinama na kvalitetan način organizovati informisanje javnosti, a da se pri tom na bilo koji način ne pomogne jednom malom mediju da egzistira. Inače ćemo ostati bez bilo kakve realne informacije o realnom društvenom životu. Taj rok ističe za nekoliko meseci i moram da kažem da je ono što je do sada urađeno u privatizaciji katastrofalno. Možemo da analiziramo sredinu po sredinu, ali nema smisla da pominjem imena ljudi koji su kupili medije po Srbiji.

Ako mi živimo u državi u kojoj je koncept liberalne ekonomije ključni koncept - onda taj koncept i u medijskom prostoru podrazumeva da tržište reguliše sve, a to je u medijima daleko opasnije nego u fabrici koja proizvodi eksere ili nešto slično

Moram da kažem da je to težak trenutak i za novinare i za građane i za medijsku scenu uopšte.

Jer očigledno je da će taj uticaj vlasnika medija na oblikovanje informacija, na proizvodnju informacija, biti takav da će on biti daleko teži nego što smo mogli da pretpostavimo kada smo donosili Zakon o informisanju i Zakon o privatizaciji koji je da kažem bazni zakon za ovu oblast.

Smatram da u Srbiji nije moguće u malim sredinama na kvalitetan način organizovati informisanje javnosti, a da se pri tom na bilo koji način ne pomogne jednom malom mediju da egzistira

Ja sam član Programskog odbora javnog servisa. Hteo bih da kažem, iako često govorim o tome na jedan način koji ne odgovara javnom medijskom servisu, samo da se ne razume pogrešno, javni servis naravno da se ne finansira iz budžeta. Uz ovo sredstava što se ubira danas od TV pretplate, nešto malo preko četiri miliona evra, nedostaje oko milion i četrstohiljada evra mesečno da bi javni servis normalno funkcionisao. Ako je neko imao ideju da se izmenom i dopunom zakona ova oblast reguliše tako da se deo ovog kolača javne pretplate podeli na lokalne medije, uništićemo i jedne i druge. Dakle to prosto nije moguće, niti je moguće više povećavati ovu pretplatu jer inače stepen naplativosti je negde oko 60%. Ja makar mislim da nije moguće raditi na ovaj način bez posledica, ali ostaje da vidimo.

Pred sebe i pred vas želim ponovo da iznesem jednu dilemu iz Ustava. Dakle tamo piše u jednom članu da je država dužna da informiše građane i to je vrlo eksplicitno. To naravno ostavlja sada prostor da svako tu odredbu Ustava tumači onako kako njemu odgovara, ali mislim da će se to završiti na sledeći način: mislim da će lokalne samouprave i organi lokalne vlasti poveravati informisanje na osnovu nekog tendera, ne volim taj izraz, tako da je moguće da će neki od privatizovanih medija moći da obezbede svoju egzistenciju. Ali želim da ovde iznesem i jednu bojazan da će više nego pre onaj ko naručuje informisanje biti u prilici da pokuša da ga oblikuje. Ranije je to ipak bilo da kažem u jednoj uslovnoj demokratskoj formi, pa postoji i u javnom preduzeću upravni odbor, i nadzorni odbor, pa se zna ko bira urednike. Sada to ne postoji, postoji vlasnik koji se javlja recimo na javni oglas i za potrebu jedne male opštine vrši informisanje. Onda možemo da znamo kako će to da se završi. Dakle, očekujem ovo o čemu je gospodin pomoćnik ministra govorio - da će Odbor za informisanje Narodne skupštine uskoro imati priliku da bude informisan i da o tome razgovaramo.

Političari će uvek probati da se posredstvom medija obraćaju ciljnoj grupi koja će to uvek da vrati u glasačku kutiju, a ovi drugi će pokušati da pronađu cenu, naročito ako nemaju stabilne izvore finansiranja

Želim da kažem da u Narodnoj skupštini danas ne postoji većina, bez obzira ko čini vlast, ne postoji većina za ideju koju ste rekli, osim naravno ako to ne bude predmet neke posebne pripreme. Složićete se i sami sa tim, zato što znam tačno o čemu govorim. Veoma je važno da se te stvari definišu na početku. Mi od usvajanja zakona, pa do izmene i dopune jednom, drugi, treći put, mi stalno imamo u stvari jedan pokušaj da se neki njegovi segmenti menjaju. Ali život ide dalje, mi smo ostali bez medija, za nekoliko meseci mi više nemamo nijedan medij u Srbiji sa statusom o kojem smo govorili danas.

Ne treba imati nikakvu zabludu, ne treba živeti u zabludi, u ovom poslu nema nevinih. Između medija i politike postoji korelacija, doduše ona je nekada ovakva, nekada onakva. Političari će uvek probati da se posredstvom medija obraćaju ciljnoj grupi koja će to uvek da vrati u glasačku kutiju, a ovi drugi će pokušati da pronađu cenu, naročito ako nemaju stabilne izvore finansiranja. Ako podignemo svest na viši nivo, treba vremena za tako nešto, mislim da je nešto bolje nego što je bilo, ali da će proteći još dosta vode dok se ove stvari dovedu na onaj nivo na kojim mi želimo da ovo sve funkcioniše.

Parlament je tačno onakav kakva je struktura stanovništva Srbije, i on je tačno onakav kakve su političke stranke u Srbiji, i on je odlično ogledalo onoga što se u Srbiji dešava

Parlament je tačno onakav kakva je struktura stanovništva Srbije, i on je tačno onakav kakve su političke stranke u Srbiji, i on je odlično ogledalo onoga što se u Srbiji dešava. To je prosto tako i takav je svaki parlament u svetu. A verujem da možemo da učinimo, da svako od nas pomalo učini, da se to podigne na malo viši nivo. Mislim da to vreme polako dolazi, ne onom brzinom koju želimo, ali će se svakako dogoditi.

(Rajko Baralić, narodni poslanik, član Odbora za kulturu i informisanje Skupštine Srbije)

Nebojša Spaić: Hteo sam samo jednu rečenicu iz izlaganja gospodina Baralića da prokomentarišem, odnosno da skrenem pažnju svima nama ovde jer mislim da je to jedna opasna rečenica. Rečenica glasi da moramo da utvrdimo kada novine prestaju da budu novine i postaju tabloidi. To je stvar o kojoj po mom dubokom ubeđenju treba da razgovaraju profesionalna udruženja i novinari između sebe, a strahovito se bojim kada neko, a pogotovo iz političke stranke, smatra da treba i može da o tome razgovara.

Dragan Bisenić: Otvorenost i sloboda javnog izražavanja treba da bude branjena na svakom koraku

Ja bih hteo da pokušam da definišem jednu temu, a to je odnos naših medija, novinara i novinarske profesije, prema društvu u kojem funkcionišu i u kojoj relaciji to stoji prema svetu ili prema nekom međunarodnom iskustvu.

Ono što mi zovemo evropeizacija Srbije, pa i evropeizacija medija, ono što je zapravo već golim okom vidljivo i ne treba da se ulazi u neka duboka razmatranja, jeste da Srbija i javnost u Srbiji živi potpuno drugačiji život od neke uobičajene demokratske javnosti.

Ako merimo vreme od 2000. pa do 2007. godine, možemo da kažemo da je to jedna javnost sudskog procesa, to je dominantna našeg političkog javnog života, a samim tim i medija. Možemo to da vidimo upravo i ovih dana, ali to nije počelo danas, to je repriza nečega što je počelo ranije, već od 2000. godine. Znači to su razne vrste formiranja ili razmatranja u javnosti događaja, heroja, dokumenata koji su karakteristični upravo za sudski proces. Prvo je to bio Haški tribunal, i on traje sve vreme do sada, pa onda od 2003. počinje egzistencija jednog specijalnog suda u kojem se pojavljuju transkripti, zaštićeni svedoci, tužioci, sudije, ubistva, kriminalci, policajci.

Ako merimo vreme od 2000. pa do 2007. godine, možemo da kažemo da je javnost u Srbiji jedna javnost sudskog procesa. To je jedna dominantna karakteristika našeg društva i moramo da kažemo da zapravo na osnovu toga možemo da zaključimo da živimo u jednoj veoma konfliktnoj javnosti. Nije to participativna javnost kao što je u Nemačkoj ili negde drugde, nego je to javnost gde se presuđuje da li će neko biti slobodan ili zatvoren

To je jedna dominantna karakteristika našeg društva i moramo da kažemo da zapravo na osnovu toga možemo da zaključimo da živimo u jednoj veoma konfliktnoj javnosti. Nije to participativna javnost kao što je u Nemačkoj ili negde drugde, nego je to javnost gde se presuđuje da li će neko biti slobodan ili zatvoren, da li će možda biti lišen onoga što ima ili će mu tu nešto biti dodato. Mi u toj vrsti javnosti imamo kako je ubijen jedan premijer, kako je umro jedan predsednik, pa pre njega još jedan predsednik, i raspravu da li je sadašnji premijer, ili politička garnitura, upleten u sva ta ubistva. Znači to je nešto što je jedna veoma deformisana karakteristika javnosti koja se ne može sresti ni u jednom javnom mnjenju ako ga poredimo sa nekim sličnim u Evropi. Ja ne znam za takva, ako neko zna neka kaže.

Za takvu jednu javnost potrebni su naravno i adekvatno obučeni ljudi i novinari, ali potrebna je u skladu sa tim i politička infrastruktura. Otvorenost i obaveza prema javnosti koja mora da postoji u tom slučaju od političkih struktura jeste nezamenljiva za zdravo i demokratsko funkcionisanje društva. U demokratskim zemljama ili razvijenim demokratskim zemljama, ne možete zamisliti političara da vlada, a da ne piše, jer je to njegova obaveza prema javnosti. On objavljuje svoje knjige, svoje poglede na svet, da bi javnost mogla da se upozna sa tim šta hoće. Kod nas ne postoji niko ko bi recimo nešto pisao, dobro, profesor Mićunović, njega bih izuzeo, ali ako težimo razvijenom evropskom društvu onda se mora primeniti zakon da ne možete da vladate ako ne pišete, kao što rade od Sarkozija do Gordona Brauna, od Angele Merkel pa do Vlačava Klause.

U demokratskim zemljama ili razvijenim demokratskim zemljama, ne možete zamisliti političara da vlada, a da ne piše, jer je to njegova obaveza prema javnosti. On objavljuje svoje knjige, svoje poglede na svet, da bi javnost mogla da se upozna sa tim šta hoće.

Druga stvar koja je važna za evropeizaciju ili za poređenje našeg javnog medijskog života sa onim što mi smatramo Evropom ili nekim razvijenim evropskim dostignućem jeste u kojoj meri mi zaista znamo šta je to evropski standard a šta nije. U bezbroj slučajeva imali smo prilike da

vidimo kako neko smatra ili tvrdi da je nešto evropsko, da mi treba da stignemo do tog evropskog i da je to baš taj predlog ili da je baš ta ideja evropska ideja. To nije tako lako zato što je Evropa šarenilo pravila i raznih autonomnih rešenja, pa čak i u sferi medija gde se recimo Savet Evrope najtemeljnije bavi onim što se dešava u medijima.

Ako bismo krenuli od toga da mi živimo u društvu gde se obavlja jedna nova podela rada i nova podela društvenog bogatstva, onda bismo morali da primetimo da mi imamo veliki broj antievropskih ili neevropskih devijacija, da ih tako nazovemo. U nekom normalnom društvu ili nekoj zapadnoj javnosti, ne može se zamisliti da, ako ste bili portparol neke političke stranke, vladine organizacije, nevladine organizacije, da možete ponovo postati novinar. Tu stvar je pokušao jednom i Čerčil da uradi kada nije uspeo na izborima pa je hteo da se vrati u novine. Valjda je dobro što ga nisu prihvatili u tome. Znači ako ste jednom bili u političkoj strukturi, za vas više nema mesta u medijima. Smatra se da ne možete biti nepristrasni. Recimo, u samoj novinarskoj profesiji postoje još strožija pravila, ako pišete u novinama ne možete praviti i TV priloge ili ako ste televizijski novinar ne možete u isto vreme biti i TV snimatelj.

Ono što je posebno opasno u našem društvu jeste tendencija da se mediji pojave kao aparat ideološke kontrole.

Ono što je posebno opasno u našem društvu jeste tendencija da se mediji pojave kao aparat ideološke kontrole. To nije nešto što je novo, ali je demokratsko društvo to prevazišlo. Aparat ideološke kontrole zapravo je lako definisati kao interesnu mrežu ljudi, novinara, političkih funkcionera, finansijski moćnih ljudi i spregu marketinških agencija, koji su u stanju da diriguju medijima, a samim tim i javnošću. Na žalost, mora se reći da tako nešto postoji i u Srbiji. To nije smetnja demokratiji, to je upravo jedna veoma ozbiljna pretnja demokratiji - kada se na jedan ne-javni način političke stranke ili finansijski moćni pojedinci infiltriraju u medije, a da na žalost i sami novinari postaju agenti njihovog uticaja. Da li to čine zbog svog političkog opredeljenja ili to čine iz finansijske nadoknade ili nekih drugih privilegija - to je drugo pitanje. Dakle, to je po mom mišljenju opasnost koja je u ovom trenutku doista velika.

Društvo koje napušta pismenost, zapravo pismo kao jednu od najvažnijih civilizacijskih tekovina, teži da vrlo duboko zaostane u svom razvoju

I na kraju, kada se govori šta je za jedno društvo koje je kao naše važno i bitno, ja mislim da je otvorenost i sloboda javnog izražavanja stvar koja fundamentalno treba da bude branjena na svakom koraku i u svakoj prilici, pa čak i u trenutku kada se možda čini da to nema neki politički korektan jezik. Pre svega zato što na žalost naša javnost nije demokratska i široka, ljudi koji učestvuju kao subjekti ili kao nosioci javnog mišljenja su vrlo limitirani u tim tradicionalnim medijima, hajde da ih tako nazovem, znači u štampi, radiju, televiziji. To je potpuno drugačije od javnih debata, od javnosti koja se stvara na internetu, koja se stvara na blogovima, koja se stvara u tim otvorenim formama. Usled toga mi imamo zapravo jedan neverovatan pad čitanosti svih pisanih medija. To je stvar koja treba da zabrine. Ja mislim i da ona na neki način traži intervenciju države i da društvo koje napušta pismenost, zapravo pismo kao jednu od najvažnijih civilizacijskih tekovina, teži da vrlo duboko zaostane u svom razvoju. Znači, televizija kao daleko

najmoćniji medij trenutno u Srbiji ne može nikada da stvori i da zameni tu vrstu intelektualnosti koju imaju pisani mediji.

(Dragan Bisenić, novinar lista "Danas")

Slobodan Đorić: Problem frekvencija u Vojvodini

Ja bih se osvrnuo na ideju koja se ovde čula, ne od autora ideje. Priča se da postoje šanse, ideje ili inicijative da se izmene Zakona o radiodifuziji izvrše tako da mediji koji informišu na jezicima nacionalnih manjina ostanu u državnoj svojini ili pri lokalnoj zajednici. I uopšte osvrnuo bih se na to zbog toga što je Vojvodina vrlo interesantno, da ne kažem vrlo osetljivo područje i na medijskom planu.

Kada smo radili Zakon o radiodifuziji, gospodin Veljanovski je tu da to potvrdi, mi smo znali za tu situaciju i znali smo takođe da je Vojvodina jedno područje vrlo teško za organizaciju medijskih, radijskih frekvencija i radio mreža, pre svega zbog toga što je to ravnica gde se talasi ne zaustavljaju tako lako. Drugo, zato što je okruženo sa četiri države. To je takođe problem koji nije mogao biti rešen jer su Srbija i Crna Gora dugo bile van Međunarodne unije za telekomunikacije i nije bilo koordinacije sa tom institucijom, tako da su okolne zemlje prigrabile više frekvencija za svoje potrebe. Treća stvar je što se na tom području nalaze ne samo nacionalne manjine nego i razne konfesije, mnogo više nego na drugim područjima, pa i veliki broj nevladinih organizacija.

Sve je ograničeno dok ne dođemo kroz nekoliko godina do digitalne difuzije kada neće biti problem radio frekvencija, slobodnih radio frekvencija, stvaranje mreža, nego će biti problem produkcije

Kada sve to uzmete u obzir i kada uzmete u obzir trenutnu pokrivenost koja je za četiri TV mreže javnog servisa - dve beogradske i dve novosadske, plus pet komercijalnih televizija, plus jedna komercijalna regionalna televizija, plus komercijalni radio na pokrajinskom nivou za koji nismo dali dozvolu, vidi se kakva je gustina signala na tom području. I sada imamo taj problem da pojedine velike opštine nemaju dovoljno radio frekvencija. Imajući to u vidu još ranije smo pokušali putem zajedničkog korišćenja radio frekvencija da rešimo te nagomilane potrebe, posebno na području Vojvodine, pa smo zakonom predvideli to korišćenje frekvencija. Kako će se stvari odvijati dalje, jer su prijave za lokalne radio frekvencije i TV kanale pristigle, ima ih preko 600, koliko će biti tu onoga što se zove tajm šering, koliko će biti individualnih zahteva, to

još nismo pogledali, ali u svakom slučaju sva ta pitanja dobijaju jednu političku konotaciju koja se naravno posle adresuje i na Republičku radiodifuznu agenciju, sa ili bez valjanih razloga.

Tako da, što se toga tiče moja koleginica, prijateljica gospođa Dubravka Volić-Nedeljković bi možda mogla nekako drugačije da formuliše stvari i da pokušamo da tu političku dimenziju odluka i raspodele frekvencija koje ćemo imati uskoro na lokalnom nivou, da je predstavimo u jednom razumljivom obliku. Dakle sve je ograničeno dok ne dođemo kroz nekoliko godina do digitalne difuzije kada neće biti problem radio frekvencija, slobodnih radio frekvencija, stvaranje mreža, nego će biti problem produkcije.

Ako su mediji za nacionalne manjine stvar države i politike, onda da se raznim vrstama subvencije, ali ne vlasničkim odnosom nego subvencijama, finansiranjem raznih programa, ti programi održavaju i dalje

Još nešto bih rekao oko medija za nacionalne manjine, mislim na elektronske medije. Kada biste pogledali zakonsku regulativu, njima postaje obaveza da 50% programa imaju na jeziku manjine, i to sopstvenog programa. To može da se prevede i u neke cifre koje nisu male, a možete računati kakvo je njihovo medijsko tržište, odnosno oglasno tržište. Postoje naravno i drugi načini da se privatizacijom zadrže programi na jezicima nacionalnih manjina i to sada javnih lokalnih servisa. Postoji uputstvo Ministarstva za kulturu i medija koje je u prvoj verziji kasnilo godinu dana, pa je došla druga verzija gde se kaže da su ti mediji dužni najmanje pet godina da zadrže programsku strukturu onakvu kakvu su imali u trenutku konkursa. To znači da se ne mogu odreći programa na jezicima manjina ukoliko su te programe imali. I druga stvar, ako je to već stvar države i politike, onda da se raznim vrstama subvencije, ali ne vlasničkim odnosom nego subvencijama, finansiranjem raznih programa, ti programi održavaju i dalje. Toliko sam hteo da kažem. Hvala lepo.

(Slobodan Đorić, član Saveta Republičke radiodifuzne agencije)

Rodoljub Šabić: Javnost je stvar koja nedostaje, kao što voda nedostaje žednom

Hvala na pozivu. Imam potrebu da skrenem pažnju na nekoliko stvari koje su rezultat nekog iskustva u vršenju funkcije na kojoj se sticajem okolnosti nalazim.

Bilo je logično da danas ovde ljudi uglavnom govore kao novinari ili uglavnom kao političari, ali mi se čini, sem par učesnika, da nismo iskoristili šlagvort koji nam je dao ako se ne varam Đorđe

Vlajić. Mi smo možda političari, možda novinari, ali pre svega građani i najviše građani ove zemlje. Za društvo koje ima želju da bude demokratsko, očigledno da nam nedostaje jedan fenomen, jedna institucija, zovite to kako hoćete, jedan kompleks odnosa koji je imanentan u demokratskom društvu, a koji se kolokvijalno zove javnost. Mi to zapravo nemamo. U najboljem slučaju, možemo da govorimo o nečem što je čini mi se Đorđe nazvao javnim mnjenjem, dakle jednim rudimentom koji ne može da nadomesti to što je javnost.

Za društvo koje ima želju da bude demokratsko, očigledno nam nedostaje jedan fenomen, jedna institucija, jedan kompleks odnosa koji je imanentan demokratskom društvu, a koji se kolokvijalno zove javnost

Jako mi je teško, ja nisam naravno ni naučnik ni neko ko se time bavi, da definišem šta je to, ali reč je o jednom kompleksnom fenomenu koji je i moralni i kulturni i istorijski, pa tek na kraju pravni i politički. I koji, kako bih rekao, ako ništa drugo - može da nam garantuje šta nije moguće da se desi. Možda ne može da nam obezbedi uvek ono što nam treba, ali sigurno može da obezbedi da se ne dešava nešto što ne sme da se dogodi.

Nama se, međutim, po pravilu dešavaju stvari koje po nekakvim individualnim vrednostima većine nas koji ovde živimo ne bi smele da se dešavaju, a dešavaju se redovno. A reakcija koju naše javno mnjenje ispoljava je, kao i svaki rudiment, trenutna, bleđa, neubedljiva, emocionalna, kao slama - zapali se i nestane. I zato imamo hiljade otvorenih slučajeva i jako malo zatvorenih.

Javnost je stvar koja nedostaje, a moj duboki osećaj je da to morate da obezbedite vi iz medija. Ako ne možete vi, ja mislim da ne može niko

Javnost je stvar koja nedostaje, ponavljam, kao što i voda nedostaje žednom. Moram da vam kažem da je moj duboki osećaj, naročito posle iskustva na novoj funkciji, da to morate da obezbedite vi iz medija. Objektivno - morate. Ja ne kažem da nema političara koji će nastojati da vam pomogne, da nema ljudi koji se bave politikom koji će zdušno, vatreno nastojati da vam pomognu, ali kako stvari stoje, ja sam duboko ubeđen da je to stvar koju morate da obezbedite vi iz medija.

Ja ne znam da li vi to možete, to je drugo pitanje. Da li takva kakva je naša medijska struktura, novinarska struktura, opterećena svim tim problemima o kojima ste svi govorili, nisko plaćena, kvalifikaciona struktura takva kakva je, sa diskriminisanom statusnom i materijalnom pozicijom, da li to može da obezbedi? Ali ako ne možete vi, ja mislim da ne može niko.

U tom kontekstu ja mislim da je red da vam predložim nekoliko tema o kojima samo vi možete da vodite računa, naravno podeljeni na neki način. Čini mi se da postoje teme koje je u određenom kontekstu Dragan Bisenić s pravom apostrofirao, dakle u kontekstu nekih nespornih činjenica koje su već potvrđene u toj Evropi čiji deo, bože moj, svi želimo da budemo. To su teme koje bi morale biti zajedničke, koje bi morale da zanimaju vas i kao novinare, a i kao građane, čijom bi realizacijom pomogli sebi na najegzistencijalniji način da bolje i kvalitetnije

radite svoj posao, a još više ovom društvu u stvaranju onoga što sam se usudio da nazovem javnošću.

Odgovornost novinara treba preseliti na teren parnične građansko-pravne odgovornosti i da uklonimo taj delikt koji objektivno jeste pretnja i jedan mehanizam cenzure

Dakle, ja ne vidim da se novinari zajedno, zdušno, preko tih zavađenih ili nezavađenih udruženja, preko sindikata, zalažu za neke teme očigledno prepoznatljive kao egzistencijalne s oba stanovišta o kojima sada govorim. Da li je slučaj Bodrožić i famozni fenomen u kojem je istorijski pobednik pred Komitetom Ujedinjenih nacija za ljudska prava mogao da završi u zatvoru, da li je dovoljan za to da pokrenemo akciju, da jednom za svagda pokrenemo tu priču, da odgovornost novinara preselimo na teren parnične građansko-pravne odgovornosti i da uklonimo taj delikt koji objektivno jeste, vi to novinari bolje nego ja znate, pretnja i jedan mehanizam cenzure.

To nije tema koja se eksploatiše, izuzev samo sporadično kada postane eksces i kada zapreti skandalom ili senzacijom kao što je šansa da Bodrožić završi u zatvoru. Da li je priča o insajderima vama dovoljna, da li vi stvarno imate dovoljno kvalitetnih izvora ili su vam jako zanimljivi ljudi koji bi rekli neke stvari samo da smeju, samo da se ne boje ove ili one sankcije? Da li je za vas novinare zanimljiva, a za građanina još zanimljivija priča o insajderima jer je afirmisana kao moćno sredstvo kontrole vlasti i borbe protiv korupcije? I to je tema koja se malo eksploatiše, ali, konačno, ona se koliko toliko eksploatiše.

Novinari propuštaju šansu da odnos novinara i medija sa političarima i vlašću ne bude relacija dobre volje

Ali priča o ličnoj sigurnosti, vi jednostavno morate da pretvorite tu stvar u ono što ona jeste. Tačna je činjenica da se u političara ne puca zato što je pojedinac, zato što je Petar Petrović, Rodoljub Šabić, Đorđe Đorđević, i na žalost zato što je Zoran Đinđić. Puca se iz potpuno drugih razloga, ne puca se u individuu već u ono što ona simbolizuje. Pa ni u novinara se ne puca zato što je Aksentijević, Vlajnić, Kovačević, itd. I u njih se puca iz razloga koji prevazilazi značaj jednog pojedinca. Ako je to tako, onda je red da se na te pojave reaguje na adekvatan način. Potpuno je jasno da nemamo prave odgovore, nemamo nikakve odgovore na neke slučajeve koji traju već više godina.

I konačno, tu sam potpuno subjektivan jer branim taj zakon, propuštate šansu da taj odnos novinara i medija sa političarima i vlašću ne bude relacija dobre volje. Nije to priča u kojoj neki moćnici sede na nekoj trpezi pa bace kosku ili daju neku mrvicu sa trpeze, ili je ne daju. To je priča o odnosu koji mora da bude uređen pravno. Dakle, nije stvar vaspitanja, pristojnosti ili primitivizma, kako hoćete, da li će on vama da odgovori na pitanje, da li će da vam dâ intervju. Ali već nekoliko godina nije stvar pristojnosti da li će da vam dâ dokument, to mora da vam dâ, to nije stvar dobre volje, to piše u srpskom, a ne u avganistanskom zakonu. Od skora piše i u Ustavu. Tako da ta priča prestaje da bude priča o odnosu Šabića, Bisenića, Ilića i Kostreša, itd, ta priča postaje priča o izvršavanju ili neizvršavanju zakona koje ova zemlja već ima. To je tema od par ekselans značaja, naročito malopre spomenuto u kontekstu evropskih standarda.

Moralo bi da bude mnogo energičnije vaše insistiranje da postoji fundus informacija koje vlast mora da ponudi javnosti i pre nego što ih neko zatraži i to na najdemokratskiji način

Kad već o tim standardima govorim, pretpostavljam da će me Kazimir podržati, XXI vek je, Srbija predsedava Savetom Evrope, geografski, evropska želja je da bude članica Evropske unije. Naša elektronska komunikacija, kad kažem "naša" mislim na organe vlasti sa javnošću, je na primitivnom nivou i ispod svakog nivoa. Mi nemamo obavezu elektronskog arhiviranja dokumenata, gube nam se kojekakvi dokumenti i pričaju nam priče da ne može da se prelista ne znam koliko miliona dokumenata i da se da novinarima, a skeneri dobijeni ili kupljeni za skupe pare stoje po kancelarijama kao fikus ili pepeljara i ne koristi ih niko.

Dakle, moralo bi da bude mnogo energičnije vaše insistiranje da postoji fundus informacija koje vlast mora da ponudi javnosti i pre nego što ih neko zatraži i to na najdemokratskiji način. Možda grešim, vi ste profesionalci, da je to priča o elektronskoj prezentaciji. Po meni je internet ipak medij XXI veka i u tom kontekstu nalazim objašnjenje za onu opservaciju Dragana Bisenića da se smanjio broj čitalaca tvrdih primeraka. Ali većina od vas je na internetu i tu pretpostavljam da broj čitalaca raste.

I dodao bih, bez namere da repliciram Rajku Baraliću jer ne mislim da je imao lošu nameru, dakle i ta priča o žutoj i ovakvoj ili onakvoj štampi nije stvar kojom bi trebalo da se bavi niko ko je na vlasti. Uostalom, taj termin nije uvek imao negativnu konotaciju, nekada je označavao novine koje su bile žute boje, a usuđivao se da otvori teme koje niko drugi nije hteo. Prema tome, to ostaje na terenu samoregulacije i kontrole čitalaca, ali ponavljam da biste i za sebe i za to što nam nedostaje učinili jako mnogo kada biste uspeli na tom nivou samoorganizacije koju imate da obezbedite jače insistiranje na ovim temama, jer ono u šta sam potpuno siguran, šta god vi mislili o sebi, nekad ubeđeni, nekad pritisnuti problemima, nekad neiskreno, ja sam sasvim siguran da mediji u ovoj zemlji jesu jaki. To je objektivno, pričati da nisu - to je zavaravanje. Hvala.

(Rodoljub Šabić, Poverenik za informacije od javnog značaja)

Rajko Baralić: Molim vas, koliko ljudi u Srbiji čita novine, i koliki je uticaj srpskih tabloida? Ako je to jedno te isto, zašto ste jedno nazvali novinama, a drugo tabloidima? Ja sam dakle rekao samo ono što ovde piše.

Rodoljub Šabić: Rajko, nismo se razumeli. To postoji kao problem, ali taj problem moraju da rešavaju čitaoci i novinari, a ne ljudi koji imaju vlast. Postoji problem, slažem se, i zato sam ja to postavio u formi pitanja, a ne u formi ocene.

Nataša Vučković: Saradnja između politike i medija – kritično partnerstvo

Govoriću kao jedan od koorganizatora Demokratskog političkog foruma, ali i kao narodni poslanik, sa stanovišta ciljeva ovog projekta, ali i sa stanovišta onoga sa čim se susrećemo u Parlamentu.

Kada smo pokretali ovaj projekat mi smo kao jedan od njegovih ciljeva definisali da želimo da popravimo imidž politike u našoj javnosti, smatrajući pre svega da čitav ovaj proces reformi i evropskih integracija ne može da prođe kao prihvatljiv proces za građane ukoliko politika koja taj proces vodi ne bude na neki način uglednija i kredibilnija. Naravno za lošu percepciju politike i političara su najviše zaslužni političari, i na nama je da na tome najviše radimo. Međutim, jedan deo loše percepcije politike i političara ipak jeste i na medijima. Jedan proces koji je globalni, to je naravno medijizacija politike i to ukidanje razlike takoreći između estrade i politike nužno dovodi do jednog drugačijeg viđenja politike i političara. To je globalni proces, on se dešava svuda i sva društva, i ona mnogo više demokratska od našeg se sa tim procesom suočavaju i traže odgovore upravo na ta pitanja.

Kada smo pokretali ovaj projekat mi smo kao jedan od njegovih ciljeva definisali da želimo da popravimo imidž politike u javnosti, smatrajući da čitav proces reformi i evropskih integracija ne može da prođe kao prihvatljiv proces za građane ukoliko politika, koja taj proces vodi, ne bude uglednija i kredibilnija

Međutim, ima nešto što u tim društvima nije slučaj, a to je pitanje da li postoje ozbiljne političke rasprave. Dakle kod nas u medijima vrlo malo možete da vidite ozbiljnu političku raspravu o nekom političkom pitanju. To je uvek na nekoj provršini, to je uvek neka virtuelna stvarnost o kojoj politički suparnici razgovaraju, ne vodeći zapravo zaista računa šta su zaista pitanja i stvarni interesi građana koje oni postavljaju. Zato smo mi upravo kroz ovaj projekat hteli da postavimo, analizirajući razne sektorske politike, i to ćemo raditi verovatno u narednih nekoliko meseci, da pokušamo da pokrenemo upravo te rasprave političke, sadržinske, prave ozbiljne političke rasprave o tome kako te sektorske politike na tragu evropskih integracija treba da izgledaju. I mislim da je to strahovito važno.

Ukidanje razlike takoreći između estrade i politike nužno dovodi do jednog drugačijeg viđenja politike i političara. To je globalni proces, on se dešava svuda i sva se sa tim procesom suočavaju i traže odgovore upravo na ta pitanja

Jedno praktično političko pitanje za građane iz parlamenta: Nedavno smo imali sednicu Odbora za evropske integracije, i dobili smo jedan dopis Kancelarije za pridruživanje EU na kojem je

spisak od 30 zakona, ključnih zakona iz oblasti poljoprivrede, zaštite životne sredine, bezbednosti, građevinskog materijala, zaštite podataka ličnosti, znači spisak od 30 zakona koje bismo morali barem do novembra meseca da usvojimo. To nisu sve samo naši prioriteti, mi imamo i naše unutrašnje političke prioritete, u zakonodavnoj politici i planu koji je pred nama. Sad se ja pitam na koji način ćemo mi pripremiti ovo društvo i građane da prihvate zakone koje ćemo mi tako na gomili i vrlo verovatno na brzinu doneti u Parlamentu. Dakle, tu je potrebna čini mi se vrlo velika saradnja između politike, parlamenta i medija, to je neko kritičko partnerstvo, kako god hoćete da ga nazovemo, ali mi se čini da doneti samo veliki broj zakona i dobiti pozitivnu ocenu Evropske komisije neće biti ni na jedan način dovoljno ukoliko građani te zakone ne prihvate kao potrebne, ukoliko ih ne razumeju i ukoliko na neki način ne učestvuju voljno u njihovoj primeni.

Na koji način ćemo mi pripremiti društvo i građane da prihvate zakone koje ćemo mi na gomili i vrlo verovatno na brzinu doneti u Parlament? Dakle, tu je potrebna vrlo velika saradnja između politike, parlamenta i medija, to je neko kritičko partnerstvo.

To je ovo o čemu je govorio i gospodin Šabić, dakle o implementaciji samog zakona. Mi moramo kao društvo da vodimo računa o svim tim procesima. Parlament usvaja zakon, ali moramo s druge strane da vršimo i monitoring na koji se način zakoni ostvaruju i na koji ih način naši građani prihvataju. Mislim da tu i mediji i politika imaju svoj deo odgovornosti i mislim da treba da razgovaramo o tome koji su to mehanizmi kako ćemo građanima pomoći da te procese reformi i evropskih integracija razumeju.

(Nataša Vučković, Generalni sekretar Fonda Centar za demokratiju i narodni poslanik)

Vladimir Vuletić: Mediji kao oglasne table

Javio sam se pre svega da javno pozdravim ideju da se ovakav Demokratski politički forum organizuje s obzirom da sam sticajem okolnosti prvi put ovde.

Nisam ekspert za ovu oblast, ali kao posmatrač onoga što se dešava u medijskoj sferi hteo bih da napravim neka poređenja sa recimo Britanijom gde sam pre par godina bio i moram da priznam ono što je mene tada fasciniralo, nisam primetio mnogo razlika između medija kod nas i medija tamo, ali jedna bitna razlika i nešto što čini mi se nedostaje, a što otvara zapravo jednu Pandorinu kutiju - je istrajnost, istrajnost novinara da kada se otvori neka tema da se ta tema dovrši do kraja. Ono što kod nas jednostavno ne postoji to je zapravo činjenica da ni jedna tema

koja je kod nas otvorena velika ili mala svejedno, nema velikih i malih tema ako se ona pojavi negde u medijima u novinama, ona mora na ovaj ili onaj način dovršena. Građani u krajnoj liniji imaju pravo da saznaju nešto što ih je na ovaj ili onaj način zaintrigiralo. Toga kod nas nema i to otvara neka razmišljanja zašto je to tako.

Da li su ovde mediji neka vrsta oglasne table gde će neko da okači temu koja mu se sviđa i kada mu se sviđa ? Onda ostaje pitanje da li su mediji ostali i dalje transmisija. Ako su nekada bili transmisija jedne političke stranke, da li su sada transmisija više političkih stranaka?

Da li su ovde mediji neka vrsta oglasne table gde će neko da okači temu koja mu se sviđa i kada mu se sviđa i da to skinu, onda ostaje pitanje da li su mediji ostali i dalje transmisija. Ako su nekada bili transmisija jedne političke stranke, da li su sada transmisija više političkih stranaka? To su teme koje traže i da se u okviru političkih stranaka dese neke značajne promene, da one zaista postanu demokratske i da ne očekuju da mediji zapravo budu njihova transmisija i da oni na taj način usmeravaju javnost. Ali kažem još jednom i podvlačim - ono gde bi naši mediji mogli da nauče nešto iz sveta, pre svega iz ovih zemalja koje sam pomenuo, to je kada jednu temu načnu, moraju na ovaj ili onaj način da završe. Ono što želim da istaknem je da se ovde uvek afere, teme otvaraju orkestrirano, da se preti nekome, pa se ona zatvori, pa se posle nekoliko godina opet otvori kao neka vrsta pretnje. Tamo je to jednostavno obaveza novinara, obaveza prema onome ko to tamo čita i prati da informaciju potpuno završi.

Mi sada živimo u vreme i veku kada nemamo toliko problem sa nedostatkom informacija, imamo problem sa viškom informacija, ali mislim da to nije osnovni problem zbog čega se teme ovde kod nas ne završavaju. Toliko, hvala.

(Vladimir Vuletić, sociolog, profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu)

Hari Štajner: Odgovornost medija postoji jedino i isključivo prema javnosti

Želim da kažem samo nekoliko zapažanja na temu koja je, čini mi se, trebalo da bude glavna ovde. Ja sam već podosta godina u ovoj novinarskoj profesiji i uvek me je ta tema privlačila i na nju nikada nisam mogao da dam konačan odgovor. To je uticaj medija na društvo, na politiku, na javno mnjenje, na koga hoćete.

Ja sam išao od onoga što je Jovanka Matić govorila, o one tri teorije. Jedna koja je govorila "mediji su strašno važni", onda je došla druga koja je govorila "ma nisu važni" i onda je sada

došla treća koja je nešto između. Kako ste ono rekli "indirektni ili trajni uticaj"? Odlično.

Dakle, ja sam čas bio pristalica jedne, čas druge, čas treće teorije. Međutim, iako ne volim da se bilo kako vezujem za tu ličnost i za to ime, ali mislim da je Slobodan Milošević presudno uticao na mene da postanem pristalica prve teorije. Zašto? Zato što, hajde da ne ulazimo u istoriju kako je to izgledalo devedesetih godina, koju i kakvu su ulogu mediji imali u animiranju i mobilisanju ljudi, naroda. Ali zašto sam pristalica u poslednje vreme ove prve teorije? Zato što i dan danas, i posle toliko godina od nestanka dotičnog i posle toliko godina od završetka ratova na ovim prostorima, ankete pokazuju da većina ovde nije za to da Mladić bude uhapšen i da Mladić treba da ide u Hag. A šta je to ako nije, kako je rekla Jovanka, trajni, indirektni uticaj na stvaranje slike, atmosfere javnog mnjenja, ako hoćete vrednosnog suda o nekome ili o nečemu, o nekoj politici ili o nekoj ličnosti, kada posle toliko godina posle svega i dan danas toliko ljudi u Srbiji kaže "ne, nama je Mladić, nama je Mladić idol, heroj, ja ću da nosim njegove majice". Bez uticaja medija ja mislim da to ne bi bilo moguće, jer ko je od nas hajde znao pre 10 godina uopšte da postoji Ratko Mladić? Niko. I sve ono što je on i radio ne bi imalo taj efekat da mediji nisu bili tu da kažu: "E, to je naš čovek". Taj izraz koji je Jovanka ovde upotrebila "trajni uticaj" mislim da se nažalost vidi na ovom slučaju izabranom primeru Ratka Mladića.

A šta je to ako nije "trajni, indirektni uticaj" na javno mnjenje, kada posle svega i dan danas toliko ljudi u Srbiji kaže "ne, nama je Mladić, nama je Mladić idol, heroj, ja ću da nosim njegove majice". Bez uticaja medija ja mislim da to ne bi bilo moguće

Još nešto je Jovanka ovde rekla na šta bih ja hteo samo da odgovorim. U jednom trenutku se upitala u čijem interesu treba da rade novinari, mediji? Mislim da tu apsolutno nema nikakve dileme, jer je Jovanka kasnije i sama odgovorila, da postoji odgovornost medija jedino i isključivo i samo prema javnosti. Ne prema partiji, ne prema politici, nego jednostavno u izvršavanju nekakve osnovne funkcije medija, a to je informisanje. A da li ću ja kasnije da komentarišem ovako ili onako, da li ću da budem za ili protiv Mladića, to je već druga stvar. To je ona čuvena "Informacija je svetinja, komentar je pravo svakog novinara, odnosno svake redakcije, odnosno uređivačke politike".

Ja sam možda isključiv, ali sam mislio da će ljudi koji su se devedesetih godina postavili apsolutno suprotno svim novinarskim pravilima, da ne govorim o ljudskim i drugim kvalitetima, posle demokratskih promena jednostavno morati da potraže drugi posao

Žao mi je što je Boško Jakšić otišao. On je govorio o nekakvom brisanom prostoru koji je nastao posle 5. oktobra. To je tačno apsolutno, i tačno je i to, da ako je neko kriv što u taj brisani prostor nisu ušli oni koji su trebali da uđu, a nisu izašli oni koji su trebali da izađu, to smo samo mi novinari - niko drugi. Ni ova vlada, ni Koštunica, ni Đinđić, nego samo novinari. Ja sam se više puta sa kolegama, najčešće sa kolegamicama koje imaju neke svoje emisije autorske na TV pokušavao da objasnim da nije u redu, pogotovo odmah posle 5. oktobra, šest meseci ili godinu dana ili dve godine, da dođu i zovu kolege pod navodnicima, zaista pod navodnicima, da učestvuju samo zato da bi se čula i druga strana. Naravno da je jedno od svetih novinarskih pravila da moraju da se čuju i jedna i druga i treća strana, ali dokle ide to pravilo? Gde je ta

granica? Ja ne mogu, nisam mogao da slušam i gledam čoveka koji mi govori o novinarskoj etici koji je otpustio hiljadu ljudi. Novinar kolega koji je radio i koji je uređivao i vodio takav i takav mediji u to vreme. Ja to ne priznajem kao drugu stranu.

Šta god mi hteli ili ne hteli da priznamo, mediji i novinarstvo jesu nekakva sila i imaju nekakav uticaj. Ako mi sami nećemo da se organizujemo, ako mi sami nećemo da malo više držimo do svoga ugleda, to niko niti može, niti hoće, niti treba da uradi

Ja sam tu možda isključiv i verovatno svi imate prava da me popljujete, ali jednostavno sam mislio da ljudi koji su se devedesetih godina u toj meri postavili apsolutno suprotno svim novinarskim, da ne govorim o ljudskim i drugim kvalitetima, dakle suprotno svim novinarskim pravilima i kada sam očekivao da će posle demokratskih promena oni jednostavno morati da potraže drugi posao, nisam nikad bio za to da ih vešamo na Terazijama, ali sam mislio jednostavno "bože moj, on je radio to i to, pa nije to posao za njega, neka radi nešto drugo". Međutim kad sam godinu dana posle 5. oktobra sreo jednog kolegu koji je bio strašno aktivan u vreme Miloševića, i koji bog zna kako kaže "o, zdravo", ja sam ga naivno pitao "izvini, gde si ti sad", on kaže "kako gde, sam pa znaš valjda gde radim". Ja sam naivno verovao da on neće više tamo da radi jer je, kao što sam rekao, prekršio sva moguća pravila. E sada, pošto u taj brisani prostor mi jednostavno ne samo da smo dozvolili, dopustili da svi opet dođu, zarad nekih po meni falš demokratskih principa, dali priliku ljudima ne samo da kažu nego čak i da nam drže neke pridike, logično je da je taj brisani prostor popunjen ne samo tim tajkunima nego i ljudima koji nisu trebali da budu više naše kolege.

Samo još nekoliko stvari. Nedavno je bio u Zakopanima u centru Evropske inicijative, novinarski forum sa temom sličnom ovoj ovde. Zvali su čitav niz novinara i mene i govorili su stalno o četvrtoj sili. Ja sam znao da za novinare i medije govore da su sedma sila, a to je samo naš izraz. Ja sam naivno rekao da li smo degradirani, odnosno napredovali sa sedme na četvrtu. Dakle, šta god mi hteli ili ne hteli da priznamo, mediji i novinarstvo jesu nekakva sila i imaju nekakav uticaj. Od toga mi ne možemo da bežimo i mislim da je naša novinarska obaveza da što više i što pre počnemo striktno da primenjujemo kodeks ponašanja koji su usvojila oba udruženja. Ako mi to sami nećemo da uradimo, kao i ako mi sami nećemo da se organizujemo, ako mi sami nećemo da malo više držimo do svoga ugleda - to niko niti može, niti hoće, niti treba da uradi.

(Hari Štajner, član Saveta za štampu Medija centra)

Slaviša Orlović: Partije više pažnje posvećuju imidžu nego političkom programu

Ja ću pokušati da dam doprinos ovoj debati sa nekoliko teza, sa nekoliko komentara i nekoliko pitanja.

Poznato je, i to je opšte mesto, da i mediji idu tamo gde je većina. Međutim, to ima svoje konsekvence i svoje posledice. I političari idu tamo gde su mediji i mediji idu tamo gde je politika. Političari su zagledani u rejting agencije, pa makar im pružala ulepšanu sliku ili proizvodila njihov rejting, televizije su zagledane u piplmetre nezavisno od toga da li je u pitanju javni servis ili komercijalne televizije.

Ako je političar državnik, on mora da vodi politiku nezavisno od rejtinga. Mislim da je dobar primer izjava predsednika Republike, njegovo izvinjenje. On je znao kakav je to rizik na unutrašnjem političkom planu, ali je preuzeo rizik na sebe i poneo se državnički zbog eventualnih prednosti na spoljno-političkom planu, a možda i unutrašnjem.

Drugo, javni servis ne sme da se utrkuje sa komercijalnim televizijama, sa piplmetrima, sa rejtinzima, jer i jedni i drugi podilaze, i političari i mediji, kada su u trci sa rejting agencijama i piplmetrima. Podilaze i najnižim ukusima, i to je ono sladunjavo, lepljivo, slatko, kao kič i šund i na to se i svodi na kraju. Malo ima protiv struje i u politici i u medijima.

Političari su zagledani u rejting agencije, pa makar im pružala ulepšanu sliku ili proizvodila njihov rejting; televizije su zagledane u piplmetre nezavisno od toga da li je u pitanju javni servis ili komercijalne televizije

Druga stvar u odnosu političkih partija i medija, ono čime se više bavim i svetski je trend, a naročito je specifično kod društava u tranziciji - da su mediji jako uticali na prirodu samih političkih partija i to na nekoliko nivoa: aktivnosti članstva, ono što je ranije bila uloga da informišu građane, biračko telo je sada postalo sofisticiranije i informisano preko medija. Funkcija samih političkih partija da mobilišu birače - danas mediji najbolje i najviše mobilišu birače. I same političke partije idu u polje sveobuhvatnih partija ili, kako to stoji u literaturi, izbornu profesionalnih organizacija gde medijske marketinške kuće imaju značajnu ulogu u životu političkih partija. I kampanje su se promenile. Ono što se u svetu zove amerikanizacija izbornih kampanja, gde su kampanje medijski događaji ne samo u predsedničkim sistemima gde završavaju predsedničkim duelom već i u parlamentarnim izborima gde potencijalni kandidati za premijere završavaju kampanju sa finalnim TV duelom. Menja se uloga programa partija jer faktički partije više posvećuju pažnju imidžu, ugledu i utisku koji ostavljaju u javnosti nego i samom programu. Dakle ta takozvana videopolitika utiče i na naše izbore, bitno ih redukuje i

nameće i to je jedno opšte mesto.

Televizija nam ne kaže šta da mislimo, već o čemu da mislimo. Moć medija je bila značajna i za osnivanje političkih partija. Svetski primer je najbolji Forca - Italija, naša bleđa kopija je PSS. Međutim ja postavljam pitanje da li će novi vlasnici medija za koje ne znam ko su, razne Avale, Košave, itd, možda jednog dana imati političke ambicije i osnovati partije, ili se priključiti nekoj partiji ili isturiti neke političare iza kojih će stajati sa logističkom podrškom? Ili, imaju li partije svoje medije i svoje novinare, pa se to podvodi pod ideološku bliskost od udvoričkog novinarstva, a negde, izvinjavam se, gde ima korupcije u medijima, možda i kovertno novinarstvo?

Sledeće pitanje je da li političari, političke partije slede ili kreiraju javno mnjenje, i da li su svi utopljeni u takozvani javni tok? Jedan izraz Norberta Bobija kaže: "veština političara sastoji se u poznavanju ukusa javnosti". Naši političari se najmanje usmeravaju javnosti a najviše slede, i to je ta zagledanost u rejting agencije i vrlo često vode računa šta je u trendu. Važno je da su u trendu nezavisno od toga da li je to ispravno, čak i kada sami sumnjaju u to.

Imam neka pitanja, pošto su tu neki ljudi koji mogu da ih postave na adekvatnim mestima. Da li ovaj saziv skupštine ima visok stepen saglasnosti o radu Radiodifuznog saveta, kao kod njegovog izbora? Ja sam postavio pitanje kada sam radio neko istraživanje u Skupštini, kako u Skupštini završavaju izveštaji nezavisnih regulativnih tela, Odbora za rešavanje sukoba interesa, Poverenika za informacije? Oni su rekli "pa u arhivi, naravno". Nikada se o tome ne raspravlja, a u tim izveštajima, evo na primer, stoji, čestitam Don Kihotu koji je preživeo, Rodoljubu Šabiću, mislim na donkihotovski posao ili sizifov kojim se bavi, u tim izveštajima između ostalog stoje sugestije za izmenu i dopunu zakona tamo gde u praksi ne mogu da se primene. Recimo republički Odbor za rešavanje o sukobu interesa kaže da je prva javna opomena da neko ne može da obavlja funkciju. Međutim nema sankcije. On kaže "OK, primio sam k znanju, ali ja ostajem i dalje".

Dakle sva ova tela su podnela predloge za dopune i izmene zakona. Ja razumem da je Skupština uvek pod presijom harmonizacije i još više će biti kako se budemo približavali Evropi. Nadam se da nećemo kao u Bugarskoj usvajati zakone na engleskom jeziku, ali se nadam da će imati mogućnost da stave i ove izveštaje nezavisnih takozvanih regulatornih tela na dnevni red, bar onih koje je Skupština izabrala ili delimično izabrala zavisno od načina izbora.

Da li mediji ili političari, ili političari uz pomoć medija, otvaraju afere? Da li su mediji sredstvo istražnog postupka, ili preusmeravanja istrage, ili govornica "zaštićenih svedoka", ili za zbunjivanje javnosti?

Drugo pitanje je da li mediji ili političari, ili političari uz pomoć medija otvaraju afere? Ni na jednu aferu čini mi se nije stavljena tačka. To je jedno veliko pitanje, pitanje zbunjivanja javnosti ili neartikulisana javnosti i brige za javno dobro ili odgovornosti za javnu reč.

I jedno pitanje koje je možda najaktuelnije. Da li su mediji sredstvo istražnog postupka, ili

preusmeravanja istrage, ili govornica "zaštićenih svedoka", ili za zbunjivanje javnosti? Mi ovih dana to vidimo. Naravno da mediji treba da otvaraju pitanja, naravno da treba da se bave tim stvarima, ali iskreno da vam kažem vrlo često ovih dana kada gledam te emisije postavljam sebi pitanje: do koje mere je to stvar dobrog ukusa, stvar uređenih pravila igre ili je i dalje stvar političkih borbi za koje su mediji samo sredstvo.

(Slaviša Orlović, politički analitičar, docent na Fakultetu političkih nauka u Beogradu)

Rade Veljanovski: Ni danas nemamo konsenzus o medijskoj sferi

Ja sada imam potrebu da kažem da u ovoj našoj temi, javno mnjenje i politika, možda to zvuči pomalo paradoksalno, najteže je uočiti, definisati i analizirati korelacije sa ovim središnjim pojmom koji jeste paradigma naše teme - javno mnjenje.

Slažem se sa Rodoljubom Šabićem da je naša javnost jedna nekonstituisana javnost, ona je slaba, ona je usitnjena, ona je fragmentizovana, ona je zaista nekonstituisana. Imam potrebu da podsetim da jedan broj teoretičara političkog sistema u svetu za Veliku Britaniju recimo kaže da nosilac suvereniteta u toj zemlji nije ni monarhija, ni parlament, vlada, pa čak ne ni narod u onom najširem smislu, nego javno mnjenje. Razume se, taj pojam obuhvata narod koji je zreo građanski, zbog stalne inicijative što odmah određuje suštinsku funkciju njihovog paradigmatičnog javnog servisa koji je pre svega permanentna, javna tribina o najvažnijim društvenim pitanjima i to javna tribina sa tim istim građanima. I zato je, još tamo negde posle buržoaskih revolucija, nastao taj pojam od konzervativnih teoretičara da je štampa četvrti stalež, jer su tako govorili oni koji su razmišljali o staležima. Prvi stalež je monarh, drugi stalež gornji dom, treći je donji dom i četvrti štampa. Liberalni filozofi u to vreme govorili o četvrtoj vlasti razmišljajući o onoj klasičnoj podeli vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, pa onda i štampu dodaju kao četvrtu.

Naša je javnost, jedna nekonstituisana javnost, ona je slaba, ona je usitnjena, ona je fragmentizovana

Zbog toga mislim da je ova naša tema pre svega okvir, ne toliko za nas, ne o tome šta mediji danas operativno rade, šta pišu o politici, šta politika njima odgovara, ko je sa kim zadovoljan, nego imam utisak da ovu temu treba da gledamo konceptualno. Šta je koncept, šta je strategija, šta je nekakav politički konsenzus o našem medijskom sistemu danas? Jer je naš medijski sistem, sistem zemlje u tranziciji. Dakle, i on je sistem u tranziciji. Da li se ta tranzicija dešava, na koji se

način dešava, i ko kakve obaveze u okviru toga ima?

Ja tranziciju medijskog sistema posmatram pre svega u dve osnovne ravni, to su: demokratska i profesionalna. U demokratskoj ravni koja je time već pre svega politička, institucionalna, regulatorna, očigledno je da veću funkciju, zadatak i obavezu imaju političari, odnosno institucije, a u ovoj drugoj, profesionalnoj ravni, tu funkciju imaju pre svega medijska udruženja, novinari, da kroz samu regulaciju, etičke kodekse, stvaraju standarde i principe koji će doprineti da se radi bolje.

Kako je došao sam 5. oktobar, sam taj dan je pokazao da naše demokratske snage nemaju nikakav stav prema medijima. Setite se kako su mediji zvrjali prazni toga dana. Kroz njih je duvala promaja

Međutim, posle 5. oktobra, odnos naših postpetooktobarskih vlasti je prema tom zadatku, transformaciji medijskog sistema razočaravajući, i to u obe vlade. I one DOS-ove i ove posle Koštunicine, ne znam kako će ova treća s time sada da se nosi, jer je bilo potpuno očigledno uprkos dugogodišnjim nastojanjima da se skine Miloševićev režim, da je ta grupacija stranaka koja se borila, i svi smo mi kroz civilni sektor i kroz nezavisne medije tome na ovaj ili onaj način pomagali, nije uspela da iskristališe stav po tom pitanju šta u medijskoj sferi od tog trenutka treba učiniti. Samo podsećam da je još 1996. godine Nezavisno udruženje novinara Srbije napravilo platformu o novoj medijskoj regulativi, koju je trebalo primeniti onoga dana kada se za to steknu uslovi. Niko u tom momentu nije mogao znati kada će Milošević biti svrgnut, i tu platformu su tada potpisale sve opozicione demokratske stranke koje su u to vreme postojale. Kako je došao sam 5. oktobar, sam taj dan je pokazao da naše demokratske snage nemaju nikakav stav prema medijima. Setite se kako su mediji zvrjali prazni toga dana. Kroz njih je duvala promaja. Otišli su ovi koji su mislili da im više nije tu mesto a nikakvi novi nisu došli. Pa poznat je podatak koji deluje kao vic, da je tehničar iz TV Politike izašao napolje i sreo Žarka Koraća i zamolio ga da dođe i da ga stavi pred kameru da ovaj nešto priča. Poznato je da su od četiri programa Radio Beograda svi bili povezani samo na jedan program jer u ostalim redakcijama nije bilo nikoga. Poznato je da smo otišli gore na Dedinje da pokrenemo Radioteleviziju Beograd ili Srbija, u Košutnjak, u kojoj su neki ljudi kada su odlazili napravili izvesne male sabotaze, izvukli i isekli kablove. Neki da to više ne bi koristili Miloševićevci, a neki da to ne bi palo u ruke DOS-ovoj grupaciji koja se toga dana borila da bude priznato ono što je na izborima bilo i pokazano.

Ja tu moram da se ne saglasim sa mojim kolegom Harijem Štajnerom. Jeste, u pravu je Jakšić, nastao je jedan vakum u kome se mediji nisu dobro snašli i nisu uspeli da neke pozicije u tom momentu preuzmu. Ja se pitam da li je to loše ili dobro? Pa koji su to ljudi bili u medijima posle 5. oktobra? Pa oni isti koji su bili i pre 5. oktobra. Znači, ko je trebalo da se nađe u jednom RTS-u? Milanović, Komrakov, Dejan Erić, Ana Andrić, oni su bili u tom momentu. Ideja da se nekakvim kriznim štabovima koji ulaze kroz prozore tih medija stvari pokreću na pravi demokratski način... Izvinite, ja sam bio te noći i pokretao RTS do osam ujutru i onda rekao "kolege, ja ovde nisam zaposlen, jeste da su mene isprašili pre devet godina, ali ja ne mogu na sopstvenu inicijativu da dođem ovde i bilo šta radim".

Sad se pitam zašto je propušteno čitavih deset meseci od strane Vlade Srbije koja je po tadašnjem zakonu imala ingerencije nad RTS-om da se imenuje privremeno rukovodstvo

Ne treba, Hari, zaboraviti da su u tom trenutku najveći mediji u Srbiji, državni mediji - RTS, cela kuća Politike, Tanjug, cela kuća Borbe, i bez izvesne nove zakonske inicijative nikakvi padobranci i nikakvi krizni štabovi, nisu mogli tu stvar, i nije ni trebalo, da uzmu u svoje ruke. Saglasan sam sa tim da su ljudi iz RTS-a naterani da odu pre mnogo godina mogli da pomognu, ali sad se pitam zašto je propušteno čitavih deset meseci od strane vlade Srbije, koja je po tadašnjem zakonu imala ingerencije nad RTS-om, da se imenuje privremeno rukovodstvo. U tih deset meseci bilo je omogućeno da se sklone svi materijalni dokazi ponašanja bivšeg rukovodstva u Miloševićevo vreme, da se sakriju pljačke RTS-a, da krizni štabovi urade na brzinu nešto što je bilo u redu i nešto što nije bilo u redu. Deset meseci je bilo previše. Ja sam očekivao da će jedna od prvih sednica nove vlade biti, jer je ta vlada po tadašnjem zakonu imala ingerencije da imenuje novo privremeno rukovodstvo, Hari, saglasan sam sa tobom, i to verovatno od onih ljudi koji su svojevremeno odatle najureni jer nisu hteli da rade miloševićevsku uređivačku politiku. Međutim, to se eto nije dogodilo.

Šta se dalje dogodilo od strane nove vlasti? Postojalo je Ministarstvo za informisanje. Ukinuto je, sa obrazloženjem "evo, sad je demokratija, ne treba". U tom momentu trebalo je doneti nove zakone o medijima, trebalo je uvesti medijsko tržište, trebalo je državne medije transformisati ili u javni servis ili privatizovati, trebalo je naći novi status ogromnom broju lokalnih medija. U tom momentu nije postojao ni jedan državni organ koji bi se time bavio na bilo koji način. Kada su se dosetili posle godinu i po dana, da Ministarstvu kulture dodaju još i ingerencije nad medijima, u ministarstvo je dovedena jedna divna žena koja je pravica i koja nikada nije radila u medijima, i o medijima ništa nije znala i ona je nama to rekla. Na žalost, to dokazuje da nije bilo konsenzusa o tome, i ljudi koji su tada preuzeli na sebe obavezu da rade nove zakone, radili su uz pretpostavku da nova demokratska proevropska vlast hoće novi demokratski proevropski reformski zakon i mi smo tako radili. Kada su napravljeni zakoni onda smo shvatili da nije baš sve tako i da saglasnost ne postoji.

Da li se preko vlasništva može preneti politički uticaj? Pa nismo naivni, naravno da može

Mi ni danas nemamo taj konsenzus. Pogledajte programe političkih stranaka, pogledajte šta piše o medijskoj sferi. To je apsolutno razočaravajuće. Prekjuče sam čuo da Demokratska stranka sprema novi papir u vezi sa tim i radujem se tome. Ali sve stranke - to je ništa, to nema stava i tamo gde ima stava to je jedan retrogradni stav iz prošlosti. Govori se o javnim preduzećima za medije koji se finansiraju iz budžeta. Kako se danas preslikava politički uticaj na medije institucionalno i vaninstitucionalno? Pa mi stalno zaboravljamo da imamo još jedan broj medija u kojima je država većinski vlasnik. Šta se dešava sa kućom Politika, sa kućom Borba? Ko je vlasnik? Da li se preko vlasništva može preneti politički uticaj? Pa nismo naivni, naravno da može.

To što se u Skupštini Srbije samo tri puta glasalo sa preko 200 poslaničkih ruku "za": u slučaju

Kosova, Ustava i o Savetu republičke radiodifuzne agencije, ljudima iz Saveta je dokaz najvećeg mogućeg legitimiteta

Kako se na celu radiodifuziju prenosi politički uticaj? Tako što imate mogućnost da izdiktirate članove Radiodifuznog saveta koje je takozvano regulatorno telo. To što se u Skupštini Srbije samo tri puta glasalo sa preko 200 poslaničkih ruku "za": u slučaju Kosova, Ustava i o Savetu republičke radiodifuzne agencije, ljudima iz Saveta je dokaz najvećeg mogućeg legitimiteta. Pazite, oni su dobili preko 200 glasova. Svakome ko iole zna stvari i ko o tome razmišlja to je dokaz jednog tajnog konsenzusa koji je postignut na nekom drugom mestu i koji na žalost nije dokaz, to mogu sigurno da kažem, da se želi da se radi u javnom interesu nego u nekom partikularnom, stranačkom interesu. Pošto svega toga nema, nema stava, nema konsenzusa, što nas sada čudi što posle pet godina od donošenja zakona sad odjednom suprotstavlja privatizaciju lokalnih medija, traži javne servise na lokalnom nivou, govori o manjinskim medijima. Pa gde su pet godina bili? Sve što je sada posledica zakona pisalo je u zakonu još pre pet godina. Zašto nismo tada razgovarali o tome?

Dakle, ja samo apelujem. Naravno da su ovakvi razgovori jako dobri. I sam sam bio u prilici da organizujem nekoliko takvih. Na žalost, kada se iz civilnog sektora ti razgovori organizuju, onda dolazi znatno manje političara, a bez tog stalnog dijaloga, medijske sfere, političke sfere i dabome jednog broja eksperata kojih ipak ima u ovoj zemlji, ja mislim da mi nećemo doći do pravih rešenja, a uz oveke dijaloge možemo. Izvinjavam se na dužini izlaganja.

(Rade Veljanovski, novinar, docent na Fakultetu političkih nauka u Beogradu)

Nebojša Bugarinović: Žrtve su javnost i istina

Za sve ovo što danas govorimo, plastičan primer je čini mi se ono što je rekao gospodin Šabić i problemi koje ima njegova kancelarija. Posledica odluke, ja mislim da je ta odluka na neki neformalan način doneta, dakle posledica odluke posle 5. oktobra da se u Srbiji usvoji rumunsko-bugarski model pristupanja evrointegracijama koji se otprilike zasniva na principu "usvoj zakone sa agende koju ti neko dostavi, koga briga za primenu".

Ako se podsetimo vremena neposredno nakon 5. oktobra, praktično od 6-og uveče, videćemo da su predstavnici nove političke vlasti svoje miljenike u medijima pronašli upravo u onima koji su bili miljenici i bivšeg režima. To je vrlo ružna, ali jasna poruka da je interesni brak između dotadašnje opozicije i onoga što smo nazivali nezavisnim ili slobodnim novinarstvom završen.

Ovaj žal za prvim momentom, kada je u obliku pevanja "maj vej" na Pinku demonstrirana politička neiskrenost novih vlasti, nije prouzrokovan željom da se to možda dogodi na B92 ili na Studiju B, da se to isto peva, već shvatanjem da je iza takvih gestova stajalo nešto mnogo ozbiljnije. Time je jasno demonstrirana, čini mi se, želja jednog pretežnog dela, dakle ni malo beznačajnog posle-petooktobarske politike, da se u suštini ništa ne promeni u odnosu prema medijima.

Ako se podsetimo vremena neposredno nakon petog oktobra, praktično od šestog uveče videćemo da su predstavnici nove političke vlasti svoje miljenike u medijima pronašli upravo u onima koji su bili miljenici i bivšeg režima.

Taj se trend nastavio neobičnim napadima na dojučerašnje saveznike poput onih koji su plasirani sa Pinka na B92, zatim katastrofalnim dešavanjem vezanim za donošenje Zakona o radiodifuziji, čije posledice u velikoj meri i danas trpimo i čini mi se da o tim posledicama i danas najviše govorimo na ovom skupu, do načina na koji smo došli recimo do rukovodstva javnog servisa. Najlakše u tim okolnostima je bilo onima koji su bili naviknuti na gazde i na direktive i uputstva. Oni su samo preko noći promenili gazde od kojih primaju direktive, a najteže je bilo onima koji su bili svesni društvene potrebe da se transformiše medijski prostor, ambijent u kome radimo, ali i koji su bili svesni nemoći da to učine sami bez pomoći politike. Nešto više o tome je govorio Rade.

Najlakše je bilo onima koji su bili naviknuti na gazde i na direktive i uputstva. Oni su samo preko noći promenili gazde od kojih primaju direktive, a najteže je bilo onima koji su bili svesni društvene potrebe da se transformiše medijski prostor, ambijent u kome radimo.

Vi i danas možete da vidite, vođeni isključivo novinarskim razlozima o aktuelnim temama, poput duvanske mafije i ubistva premijera Đinđića, a da vas ne uvrste u neki od tabora - gotovo je nemoguće da postavite u isto vreme dva zdravorazumska pitanja. Zašto je recimo nekadašnji predsednik Savezne države pružio političku podršku Jedinici za specijalne operacije, a da u isto vreme kažete da li je zaista postojao taj famozni treći metak kao što tvrde svi neposredni svedoci, pa i onaj čovek koji je jedan od metaka primio u svoj stomak. Ne. Odmah vam se nalepi etiketa. Žrtve su javnost i istina.

Danas je možda dostignut, nadam se, elementarni konsenzus o nekim elementarnim pravcima Srbije i možda se stvaraju uslovi slični onim nakon 5. oktobra da se stvari vrate na neki početak i da se zaiustavljeni proces transformacije medija, ponovo pokrene. Dragan Janjić je malopre govorio o tome da će do jeseni biti formulisan zakon o sprečavanju koncentracije medijskog vlasništva. To je jedna stvar o kojoj ovi ranije nisu imali elementarnog pojma i ljudima koji su imali mogućnosti da se pojave na nekim regionalnim ili još širim skupovima, je jako smetalo da ljudi oko nas imaju i te kako regulisane određene stvari za koje neki naši političari ne znaju da treba da se uređuju.

Ja imam neki elementarni nivo optimizma da bi možda uz saradnju i neku ponovnu kohabitaciju

onih koji rade ovaj posao na ozbiljan način, nekih koji bi trebalo da kreiraju Srbiju u narednom periodu, da bi mogle stvari da se pokrenu sa mrtve tačke.

(Nebojša Bugarinović, novinar "Radio slobodna Evropa")

Đorđe Vlajić: Danas je neuporedivo bolje i za društvo i za medije

Slušajući ovu debatu danas, uočio sam stvari sa kojima se prilično ne slažem, ali reći ću samo nešto što se u jednom momentu pojavilo kao dilema pa je bilo čak i malo suprotstavljenih mišljenja.

U onom praznom prostoru koji mediji u periodu posle Petog oktobra nisu iskoristili, ja se ne bih složio ni sa jednim ni sa drugim. Prvo, ne znam šta je trebalo da bude taj prazan prostor - da li je to ta zgranutost ljudi u medijima koji su se zatekli usred tih promena pa nisu znali šta da rade, pogotovo one prve večeri kada nisu znali ni ko je pobedio?

Ja mislim da je tu podeljena krivica iz dva razloga. Sticajem okolnosti bio sam pozvan u Radio Beograd, od ljudi sa kojima sam radio. Tamo se pojavio čovek koji je došao da "oslobodi" Radio Beograd. Neko ga je poslao, jedan političar je poslao svog čoveka da "oslobodi" Radio Beograd, da vodi državni radio, odnosno Radio Beograd, 2000 kilovata i uticaja. Kada se pojavio stari deo ekipe, onda je taj čovek shvatio da tu više ne treba da ostane i posle nekih 45 minuta je otišao, i onda smo otišli i mi za njim. Ostao je samo Rade da pomogne onima koji su tu već radili da organizuju program.

Zadatak poslanika je da povedu računa šta se dešava sa zakonima, kako stranke zarad nekih svojih interesa ne bi izbušile dobar zakon, pa da onda ti zakoni kao da imaju ugrađene sistemske greške.

Drugi primer je kada se radilo na Zakonu o radiodifuziji. Još nije počelo pisanje pravog zakona a već su u onome što se zove stručna javnost, dakle u tom užem krugu ljudi, počela da se prebrojavaju "naša" i "njihova" mesta. I jedni i drugi su prebrojavali koliko će ovi koji nisu na vlasti imati mesta u Radiodifuznom savetu, da li će uspeti da preglasaju vladu. Šta se dogodilo? Pa nisu ovi koji su došli na vlast bili toliko naivni da dozvole nešto što je toliko uticajno, medijima, i da sada neko sa strane dođe i ima sve potpuno. To je bio vrlo važan prostor koji su oni koji su došli na vlast počeli da zatvaraju time što su počeli da šalju svoje ljude u medije. Znamo kako je prošla prva verzija zakona o radiodifuziji u Skupštini, promenjena. I inače se u

skupštini vrlo često dešava, to je možda zadatak za poslanike da povedu računa šta se dešava sa zakonima i kako stranke zarad nekih svojih interesa izbuše dobar zakon, pa onda ti zakoni kao da imaju ugrađene sistemske greške, da bi neko ostao u arbitrarnom položaju. Kada je reč o medijima ovde je vlast u arbitrarnom položaju .

U poslednje vreme se u srbijanskoj javnosti čuje jedna vrlo pogana teza - da je pre bilo bolje. Nije bilo bolje. Ovo možda nije dovoljno dobro, ovo možda nije dovoljno demokratski napredovalo, nije dovoljno demokratski uređeno, ali je neuporedivo bolje i po društvo i po medije. Ako nasednemo na tu priču da je ono bilo bolje, onda smo bojim se u ozbiljnom problemu.

Međutim, uz dosta oporih ocena koje smo ovde čuli o onome šta se u medijima događalo posle Petog oktobra, želeo bih da jedna stvar bude potpuno jasna, bar što se mene tiče. U poslednje vreme se u srbijanskoj javnosti čuje jedna vrlo pogana teza - da je pre bilo bolje. Nije bilo bolje. Ovo možda nije dovoljno dobro, ovo možda nije dovoljno demokratski napredovalo, nije dovoljno demokratski uređeno, ali je neuporedivo bolje i po društvo i po medije. Ako nasednemo na tu priču da je ono bilo bolje, onda smo bojim se u ozbiljnom problemu.

(Đorđe Vlajić, potpredsednik NUNS i novinar BBC)

Dubravka Valić-Nedeljković: Lokal mora imati odgovorne medije

Samo sam htela da kažem, kako ne bi ostala neka nedoumica, pošto je ovde nekoliko puta začuđeno rečeno "šta sada tu neki hoće na lokalnom nivou", da postoje neki mediji koji će funkcionisati po modelu javnog servisa.

Da samo budemo jasni šta to znači. To znači da moraju na lokalnom nivou postojati elektronski mediji koji će zadovoljavati informativnu, obrazovnu, zabavnu funkciju, kako god da vi njih zovete, jer inače će vam se desiti da kada imate lokalne izbore neće imati ko da pošalje poruku jer jedan privatni medij može da pusti koga hoće.

Kog ćete vi privatnika da naterate nekim pravilima o ponašanju u izbornoj kampanji? Kad nama Pink izmeni programsku šemu da bi pustio reklame pred izbore, pa šta će jedan lokalni emiter koji od toga isključivo živi, da radi. Pa naravno da će da komercijalizuje šta god može, ne 24 sata, nego 28 sati.

U lokalu moraju da postoje odgovorni mediji, a ne samo oni isključivo vođeni komercijalnim

motivima. Neće Radio Beograd ili Novi Sad da govori šta se dešava u Kovačici ili Temerinu.

Dakle, kakva će formula biti, to je stvar dogovora struke, zakonodavaca, ali u lokalnu moraju da postoje odgovorni mediji, a ne samo oni isključivo vođeni komercijalnim motivima. To je bez dvojbe. Ne samo zbog izbora, već zbog svakodnevnog funkcionisanja. Neće Radio Beograd ili Novi Sad da govore šta se dešava u Kovačici, Temerinu. Moraju da postoje takvi mediji, kako ćemo ih zvati ja ne znam.

Rade Veljanovski: Prvo nema govora da je ranije bilo bolje, ako se misli na period miloševićevskog vremena, pa i onaj pre toga. Nema govora da je bilo bolje, naravno. Ali kada u glasu nekoga od nas ko se kritički odnosi o ovom vremenu možda uočite nešto više gorčine, to je zato što smo očekivali da je moglo da bude još bolje a bilo je dovoljno razmišljanja, znanja, iskustava, koji su mogli da to dovedu. Samo sam hteo da ispravim Đorđa. Prva verzija zakona nije mogla da bude promenjena u parlamentu jer se u parlamentu retko šta menja. Ona je već u vladi bila promenjena, pa je onda parlament usvojio to što je vlada predložila.

Što se tiče ovog problema o kojem Dubravka i ja često razgovaramo, to je takođe dokaz nepostojanja konsenzusa o tome šta se hoće u toj sferi, jer zakonski okvir apsolutno omogućava da se ostvari taj interes, potpuno legitiman, ali ostvarenje onoga što piše u zakonu i nedovoljno želje od onih koji sprovode strategiju da se to ostvari je i prepreka za njeno ostvarivanje.

(Dubravka Valić-Nedeljković, komunikološkinja i novinarka, predsednica Upravnog odbora Novosadske novinarske škole)

Dragoljub Mićunović: Demokratiji preti opasnost od zloupotrebe medija

Kada daju savete za dijetu, nutricionisti kažu da treba prestati onda kad je najslađe. Ja imam utisak da smo mi sada u trenutku kada je postalo najslađe, pa treba prekinuti. Na žalost, vreme je jedini razlog za to. Malo smo produžili debatu, ali da kažem na kraju dve, tri rečenice.

Mislim da je debata bila jako korisna i dobra i da će ona biti podsticaj za buduće debate. Ovde je neko pomenuo, čini mi se Veljanovski, da je u ovoj trijadi - politika, javno mnjenje, mediji - ta uloga javnog mnjenja ostala otvorena, ne mnogo problematizovana. Više se govorilo o medijima i o lošim političarima.

Ali problem je upravo u tom delu javnog mnjenja. Ono je najpovezanije za društvo koje najčešće zaboravljamo. Poznajući jedan mali segment toga društva, mi onda izvlačimo neke zaključke o tom društvu i njegovim mogućnostima, i onda se naravno razočaravamo.

Imamo problem vrednosnog sistema, i dokle god tu imamo velike konflikte u društvu ne možemo da imamo ni normalno javno mnjenje

Javno mnjenje se konstituiše, kao što je poznato, na vrednostima. Imamo problem vrednosnog sistema, i dokle god tu imamo velike konflikte u društvu, ne možemo da imamo ni normalno javno mnjenje. Mi nemamo ni jednu vrstu kritičkog javnog mnjenja. Pogledajte na šta liče književne kritike. Ubiše se dokazujući da je svaki ko napiše neku pesmicu Nobelovac. Nisam uspeo da pročitam u naučnoj ili književnoj kritici poslednjih godina nijedan kritički stav, osim pohvala i to potpuno neumerenih, jer je to jednostavnije. Nema kritičke javnosti, jer nema vrednosti, nema prihvaćenih standarda na osnovu kojih možemo lako reći šta valja, a šta ne valja. To je problem javnog mnjenja koje je na žalost vezano i za društvo.

A sada za politiku, da se malo našalimo. Kaže Polibije u svojim Istorijama: "kada političari u jednoj zemlji brzo izađu na rđav glas, toje najbolji dokaz da ta zemlja ide ka truljenju". Dakle, da ima nešto trulo u društvu u tom smislu da nema jasnih konsenzusa u vrednosnom smislu, da mnogo što šta ne funkcioniše, to vam je fenomen koji se vidi kada pogledate političare koji se nalaze na vrhu svega toga. Ova tema zaslužuje dalje rasprave i o njoj će se govoriti.

Ovde ima puno kritika, ali mogu da vam kažem da nikad nismo u istoriji ove Srbije, od Karađorđa do danas, imali slobodnije medije

Ja bih hteo, naravno, da javno mnjenje i pre svega novinari pomognu da dođemo do što boljih zakona. To je jedan stari politički zahtev - nastojmo da napravimo zakone kakvi mogu da budu, pođimo od ljudi kakvi jesu. Mi to nekada zaboravimo, pa se u toj celoj priči zbunjujemo. Mene zanima ovaj problem pre svega sa stanovišta demokratije. Demokratije su u istoriji stradale iz dva razloga. Jedno su bili tirani, a drugo su bili sikofanti, dakle oni koji su vodili sve ka anarhiji. Problem je vrlo jasan i ja bih molio da se udruženja time pozabave. Sigurno je da je sloboda štampe osnovno načelo i mnogo krvi i znoja proliveno je za slobodu govora jer je ona početak svake slobode. Ovde ima puno kritika, ali mogu da vam kažem kao neko ko dosta pamti da nikad nismo u istoriji ove Srbije, od Karađorđa do danas, imali slobodnije medije. Svako može da kaže šta hoće, kako hoće, gde hoće. Nemojmo to blatiti. Tu je Đorđe u pravu. Jer sloboda je kao vazduh, kad nam je ukinu, ne možemo da dišemo, ali kad je ima, niko je ne primećuje niti je zarezuje.

Ali pored slobode štampe su vrlo rano učitelji čovečanstva primetili da postoji opasnost, da postoji zloupotreba štampe. O tome niko ne govori. To je možda dobro, možda treba prvo da se utemelji sloboda, ali demokratiji jako mnogo preti opasnost od zloupotrebe štampe, od te instrumentalizacije. Imali su u Atini izraz "sikofanti". To su ljudi koji za određene pare oklevetaju koga tražite, i tako je propadala atinska demokratija. Ovde niko ne treba da definiše šta je tabloid i šta je novina, ali ima jedan element odgovornosti koji ugrožava demokratiju. Kada vi

uništavate privatnost, a imamo novinare i urednike nekih listova koji ozbiljno veruju da imaju pravo da vam zavire u krevet, zaboravljajući pri tom da je velika tekovina slobode upravo privatnost, gde je čoveku zaštićen stan, pa pošta - to su te prve slobode. Jedan deo ljudi kod nas u štampi smatra da ima prava da to poništi zarad tiraža.

Problem sa klevetama je opasan zbog toga kada to dođe u ruke političkih konkurenata, vi možete da uništite slobodno javno mnjenje i da od takozvane slobodne štampe imate najgore efekte po demokratiju. Na tome populizam i sva nacrnja propaganda egzistiraju

Taj problem sa klevetama je opasan zbog toga kada to dođe u ruke političkih konkurenata, vi možete da uništite slobodno javno mnjenje i da od takozvane slobodne štampe imate najgore efekte po demokratiju. Na tome populizam i sva nacrnja propaganda egzistiraju. To je zadatak koji ne sme da ide od države, ne sme da ide od regulisanja tih prava. Slažem se, kodekse treba novinari sami da naprave, ali to je odbrana funkcije tog "budnog oka naroda", a to su mediji, da se oni sami, naravno da dobiju podršku društvenu, da se sami bore protiv takvih užasnih zloupotreba koje danas postoje.

Svestan sam ogromne opasnosti zloupotrebe medija. To je jedan posao na kome svi demokratski orijentisani političari i svi slobodoljubivi mediji treba da sarađuju.

Ljudi vade poluistine, poludokumete, pa onda tu stvar prenose zahvaljujući populizmu i neodgovornosti političara. To se unosi i u parlament. Vi ste mogli da čujete u parlamentu neverovatne stvari, a dokaz za to "pa bilo je u nekim novinama, pa je prema tome to istina". I onda to sada vraćate nazad kao navodni dokument i to je ogromna opasnost za demokratiju. Ja, koji sam se osvedočeno borio za slobodu štampe, o tome pisao, svestan sam ogromne opasnosti zloupotrebe medija. To je jedan posao na kome svi demokratski orijentisani političari i svi slobodoljubivi mediji treba da sarađuju. To je moja poruka.

(Dragoljub Mićunović, programski urednik DPF i narodni poslanik)

(Beograd, 2. jula 2007)